COLOFON

REDACTIE:
Lambèrt de Kwant, hoofdredacteur
Van de Veldelaan 862
1816 PX Alkmaar
Tel: 072-5119619
E-mail: Lambert43@chello.nl
Anita Hoevenaars (eindredactie)
Frits Moers, eindredacteur
Frank den Outer

REDACTIEADRES:
Hottenvoortsweg 12-A,
8105 RX Luttenberg
Tel: 0572-302503
E-mail: flg.moers@planet.nl

PENNINGMEESTER:
Bankrekening: 73.24.53.690;
Postbank: 302100
tnv Ger Luijten,penningmeester
VKK/CKB, te Amersfoort

LAYOUT:
Rudolf H. Smit

OMSLAGILLUSTRATIE:
De Dom in Keulen
(fotograaf onbekend)

DRUK:
Proson, Productiecentrum
Sonneheerdt, Ermelo.

VOOR ABONNEMENTEN:
Zie het Redactie-adres

JAARABONNEMENT:
€ 17,50 (voor niet-kerkleden)

De redactie houdt zich het recht voor artikelen in te korten, te redigeren – zo nodig in overleg met de auteurs – of te weigeren. De inhoud van de artikelen vertolkt niet noodzakelijkerwijs de standpunten van de VKK in Nederland of die van de redactie. Elke auteur schrijft op persoonlijke titel, tenzij er aangegeven is dat er sprake is van een officieel kerkelijk document.

Copyright © Vrij-Katholieke Kerk in Nederland. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke wijze dan ook, zonder de uitdrukkelijke schriftelijke toestemming van de uitgeefster van dit tijdschrift.

Sluitingsdatum voor het winternummer 2009: 1november 2009

Het herfstnummer verschijnt in oktober 2009

ISSN 1574-2776
Website VKK: www.vkk.nl

REFLECTIE,

voortzetting van *VK-Visie* jaargang 76, is het tijdschrift van de Vrij-Katholieke Kerk in Nederland en verschijnt vier keer per jaar, onder auspiciën van de regionair bisschop van de VKK in Nederland.

Reflectie, Tijdschrift voor Religie en Spiritualiteit
Nummer 3, jaargang 6, herfst 2009

Inhoud van dit nummer:

1. Woord vooraf en … (Frits Moers)

2. Van God los (Ojas Th. de Ronde)

7. De weg der Kaballah - deel 1 Mike Bais

10. Inleiding in de Vedische wetenschap Kush Visser

14. Tegenstrijdigheden in de evangeliën ✠Frank den Outer

17. De relatie mens – God – deel 1 Anita Hoevenaars

19. Wat is de Vrij-Katholieke Kerk?

20. Engelen Johan Pameijer

23. Geluk zit van binnen (column - Lambèrt de Kwant)

25. Oude woorden, nieuwe spiritualiteit Els de Clercq

26. Religie en natuurwetenschap ✠Frank den Outer

28. Boekeninfo Lambèrt de Kwant

30. CD-bespreking Lambèrt de Kwant

Een woordje vooraf

èn een belangrijk bericht i.v.m. abonnementen

Een bonte mengeling – denken we – van artikelen in dit herfstnummer. Inmiddels is dit het zesde herfstnummer, sinds 'Reflectie' in 2004 de opvolger werd van *'VK Visie'*. Over het 'bredere forum' van Reflectie t.o.v. *VK Visie* kan natuurlijk te allen tijde gediscussieerd worden. Als u dat wilt, doet u het gerust. Op de laatste bijeenkomst van de Raad van Gemeenten, samen met de Clericale Synode en het Episcopaat, is er nog eens op gewezen, dat de invulling van ons blad mede afhankelijk is van inzendingen 'van eigen bodem'. Nee, het hoeven geen 'geleerde' artikelen te zijn. Vanuit eigen beleving valt er beslist wat te schrijven op het vlak van religie en spiritualiteit. Een mooi voorbeeld daarvan zijn de artikeltjes in dit nummer van ds. Els de Clercq en dat van ds. Fennie Kruize. Dominees, geleerde mensen. Ja, ook dat, maar evenzeer bezielde mensen die de procesmatige ontwikkeling van goddelijke waarheden weten te vertalen in ons existentiële bestaan, een bestaan dat eveneens evolueert in bewustzijn. Laat u zich dus niet afschrikken.

Maar dan iets anders: het financiële aspect van ons blad. Ons blad is, zoals bekend, gratis voor leden van de Vrij-Katholieke Kerk in Nederland. Auteurs van artikelen ontvangen het betreffende nummer eveneens gratis.

Voor alle overige abonnees bedraagt het abonnementsgeld €.17,50 per jrg. Sinds 2004 hebben wij daar nooit een factuur voor gezonden. Wel heeft een enkeling het abonnementsgeld spontaan overgemaakt, waarvoor dank.

Welnu, de VKK is afhankelijk van de vrijwillige bijdragen van haar leden. Iedereen in de VKK werkt pro Deo, zoals ook de geestelijkheid en de (VKK)werkers aan dit blad.

Het sturen van facturen of acceptgirokaarten brengt onnodige, extra kosten met zich mee, die niet gemaakt hoeven te worden. ***M.a.w.: mogen we alle abonnees-niet-vkk-leden verzoeken het abonnementsgeld rechtstreeks over te maken aan onze penningmeester? Zie daarvoor bij 'Colofon' (binnenkant omslag)***.

We vragen dat te willen doen vanaf de jaargang 2008, het vorige kalenderjaar dus. U kunt de lopende jaargang (2009) dan eind 2009 of begin 2010 overmaken. Vermeld u dan wel steeds om welk(e) jaar/jaren het gaat.

We vertrouwen erop het abonnementsgeld op deze manier te mogen ontvangen.

Aan enkele instanties, veel bibliotheken en uitgeverijen stuurden/sturen we ons blad ongevraagd, gratis dus; dat i.v.m. enige P.R. Wanneer desondanks tóch abonnementsgeld betaald zou kunnen worden, juichen we dat uiteraard toe.

Verder nog het volgende:
Zeer regelmatig ontvangen we exemplaren retour afzender, met de opmerking 'verhuisd'.

Bij gebrek aan een adreswijziging weten we dan dus niet waarheen het blad dan wél moet. Ook komt het voor, dat we wel een adreswijziging ontvangen, maar het adressenbestand dan al naar de drukker is. In dat geval komt dat ene nummer dan nog op uw oude adres aan.

Ten slotte, Sluitingsdatum kopij voor het winternummer:

1 november 2009

Het winternummer verschijnt dan in de tweede helft van december 2009.

Met een redactionele groet, Frits Moers, eindredacteur.

Zonneharp" in herfstbos - foto: Rudolf Smit

Van God Los

Over de kennis van goed en kwaad

Ojas Th. de Ronde

'Gelooft u dat het lijden en kwaad in de wereld kwam, omdat Eva naar de slang luisterde?' Dat was een simpele vraag die de Amerikaanse acteur-presentator Bill Maher vorig jaar stelde aan senator van Arkansas, Mark Pryor. Maher had verwacht dat de senator ontkennend zou antwoorden, maar tot zijn verbijstering antwoordde de senator: 'De Bijbel is het woord van God. Daarin lezen we dat Adam en Eva de eerste mensen waren. En dat Eva verleid werd door de slang. Hoe zou ik aan Gods woord kunnen twijfelen? Zo moet het lijden en het kwaad in de wereld zijn gekomen. De zonde van Eva was daarvan de oorzaak.'
Maher was verbaasd en geschokt door dit antwoord van een bestuurder van een groot, rijk, modern land en besloot over dit thema een documentaire te maken. Die gaf hij de naam 'Religulous', daarmee spelend met de termen 'religious' (gelovig) en 'credulous' (goedgelovig). Deze video wordt nog steeds over de hele wereld bekeken [(1)].

Senator Pryor is niet de enige. Veel conservatieve christenen over de hele wereld denken nog steeds als Pryor. Maar een steeds groter wordende groep mensen staat hier verbaasd over en vraagt zich af hoe mensen zo gespleten kunnen denken. Van de ene kant de feiten die de wetenschap levert over de evolutie van het leven op aarde en die, in het huidige Darwinjaar, uitvoerig aan de orde komen. Van de andere kant de mythische verhalen over Adam en Eva die aan het begin van onze mensheid zouden hebben gestaan en de oorzaak zouden zijn van al ons leed. Was het eten van de appel door Eva zo fataal? Moeten daarom de vrouwen nog steeds de schuld blijven krijgen van het lijden in de wereld?

Ieder voelt dat deze letterlijke, conservatieve interpretatie van de Bijbelverhalen niet meer klopt. De twijfel daarover groeit alom. Ook binnen de Islam, waar Adam en Eva ook als het eerste mensenpaar gezien wordt. Uit het zojuist verschenen rapport van de CBS *'Religie aan het begin van de 21e eeuw'* [(2)] blijkt dat de jonge generatie steeds minder 'strak in de leer' is. En dat de conservatieve uitleg van de geloofsleer ook steeds minder als bindmiddel van de samenleving geldt. We worden gevoelig voor andere interpretaties van dit beroemde verhaal dat 2500 jaar in de Joodse Thora is opgetekend en dat sindsdien zijn invloed heeft doen gelden in alle Abrahamitische tradities. Wat zijn de alternatieven? Hebben wij in onze dagen, nu tradities van alle volkeren binnen ons gezichtsveld komen, een beter zicht op de oorzaak van goed en kwaad?

Wezenlijke vragen

Want dat is nog steeds een wezenlijke vraag, ook in onze seculiere wereld: wat is de oorzaak van leed en het kwaad in de wereld? Dat we lijden door het kwaad in de wereld lijkt duidelijk. Een avondje tv is genoeg om je daarvan te overtuigen. Maar wat is de oorzaak daarvan? Toeval? Heeft iedereen die lijdt gewoon pech? Zijn het de genen of de opvoeding? Moeten we het zoeken in ieders verleden, toen karma werd opgebouwd? Zijn wij betrokken, zoals anderen zeggen, bij een strijd tussen de machten van goed en kwaad? Of is het mogelijk een systeemfout in ons, die ons allen raakt? En, wat de oorzaal ook is, hoe kunnen we daarvan bevrijd raken? Is de 'kennis van het hart' voldoende om het kwaad te overwinnen?

Wat mijzelf betreft ben ik al lang geleden geboeid geraakt door de opvattingen die het boeddhisme heeft over de oorzaak van het kwaad en leed in de wereld. Volgens de Kleine Weg *(Theravada)* heeft Boeddha eens in de Vier Edele Waarheden de oorzaak van het kwaad en het leed *(doekkha)* in de wereld helder uiteengezet en daarbij ook aangegeven hoe het inzien van deze waarheden het einde van het leed kan betekenen.

Deze Vier Waarheden zijn proefondervindelijk door iedereen vast te stellen. Zij vragen geen geloof en zijn ook niet in strijd met nieuwe wetenschappelijke ontdekkingen. Daarom alleen al verdienen zij aandacht in onze huidige, seculiere wereld. Maar er is meer. Zij laten ruimte voor wat werkelijk is in elke godsdienstige stroming. Zo kunnen zij daarom wonderlijk genoeg ook een bijdrage leveren om onze joods-christelijke wortels te verhelderen. Zo hebben zij ook mij geholpen om het waarheidsgehalte in het verhaal van Eva en de slang opnieuw te beseffen. Maar dan totaal anders dan de christelijke dogmatiek me heeft willen doen geloven. Boeddha kende geen dogma's, evenmin als Jezus. Zij waren mensen als wij, ontdekten het ondoorgrondelijke mysterie van het leven en probeerden ons duidelijk te maken dat dit ook ons geboorterecht is.

Spiltijd

De ontdekking van Boeddha is nog steeds een bron van inspiratie voor miljoenen mensen, in en buiten het boeddhisme. Je hoeft geen boeddhist te zijn om de diepe wijsheid van de Vier Edele Waarheden te onderkennen. Zij zijn, met alle mogelijk variaties, onderdeel geworden van de spirituele erfenis van de hele mensheid.

De tijd waarin Boeddha leefde, nu 2500 jaar geleden, blijkt een zeer bijzondere tijd. Over de hele aarde zat verandering in de lucht. Deze periode wordt dan ook, naar de term Achsenzeit van Karl Jaspers, de Spiltijd [(3)] genoemd. In alle belangrijke religies van de toenmaals beschaafde wereld ontstonden nieuwe ideologieën die sindsdien cruciaal en vormend zijn gebleven. Deze nieuwe, religieuze systemen waren een afspiegeling van de veranderde economische en sociale omstandigheden. Nieuwe rijkdom leidde tot intellectuele en culturele bloei en stimuleerde ook de ontwikkeling van het individuele bewustzijn. Ook werden sociale ongelijkheid en uitbuiting manifester en ging men zoeken naar oorzaken en oplossingen. Men deed

overal op aarde nieuwe pogingen de werkelijkheid te begrijpen. En daarbij had men een praktisch doel voor ogen: men wilde de oorzaken van ongemak en lijden opsporen en ongedaan maken. Men kreeg toen de eerste glimpen van het onwetende 'ik' als oorzaak van het lijden en zocht wegen om deze stoorzender te controleren of te neutraliseren.

Elk gebied op onze planeet ontwikkelde zijn eigen ideologie. Om redenen die we niet helemaal begrijpen, maakten daarbij alle belangrijke beschavingen een parallelle ontwikkeling door, zelfs wanneer er geen handelsbetrekkingen tussen hen bestonden. Zo ontstond in deze Spiltijd in China het daoïsme en confucianisme, in India het boeddhisme naast het hindoeïsme en in Europa het filosofisch rationalisme. En in het Midden-Oosten? Daar ontwikkelden Zarathoestra en de Hebreeuwse profeten elk een eigen visie op de oorzaak van het lijden en de oplossing daarvan. Hun samenhang is verrassend.

Gautama de Boeddha

Boeddha, een titel die letterlijk 'ontwaakte' betekent, werd ongeveer 2500 jaar geleden geboren als prins Siddhartha Gautama in een koninklijke familie aan de zuidrand van de het huidige Nepal [(4)]. Hij leek totaal niet voorbereid om in zijn leven het leed van de wereld te doorgronden. Maar zijn leven zou anders verlopen. Historisch onderzoek heeft uitgewezen dat het de geboorte van zijn eerste zoon was die hem confronteerde met lijden en dood. Hij zag dat zijn zoon ziek zou kunnen worden en zou kunnen sterven. Dat kon zijn hart niet verdragen en hij besloot de vragen die dit opriep op te lossen. Vanaf dat moment interesseerde hem niets anders meer. Zijn zoon, zijn rijkdom, roem, vreugde, eer – alles zou eens verdwijnen. Niets was werkelijk, waarachtig en blijvend aanwezig. Hij voelde zich gescheiden van dat wat blijft. Het lijden daarover was voor hem onverdraaglijk en hij wilde zich voor eens en voor altijd hiervan bevrijden.

Siddharta Gautama werd een ascetische yogi, mediteerde en bezocht zes jaar lang verschillende leraren in Noord-India, maar niets bevredigde hem. Hij bleef de pijnlijke scheiding met het alomvattende bestaan ervaren. Tenslotte kwam hij uitgeput aan in een plaats die tegenwoordig Bodhgaya heet. Zodra hij daar aankwam, ontwaakten de beloften die hij gedurende vele levens gedaan had. Hij ging onder een boom zitten met het vaste besluit zo lang in meditatie te blijven, totdat hij in staat zou zijn het leed van de wereld te doorgronden en er van verlost te worden. Na zes dagen en nachten gebeurde het. Hij ontdekte de *'dhamma'*, de natuurlijke ordening der dingen. Hij kon de pijnlijke illusie van afscheiding afleggen. De laatste voorstellingen van scheiding losten op, de sluiers die zijn geest verhinderden de werkelijkheid te zien zoals die was verdwenen; zijn geest werd helder en de levensenergie begon ongehinderd in hem te stromen. Hij werd niet meer gehinderd door het objectiverende denken en door de gehechtheid of afkeer die dat meebracht. Het ego, de pijnlijke en zelf gecreëerde illusie van de afscheiding, was doorzien en de identificatie daarmee was doorbroken. Hij was een *'boeddha'*, een *'ontwaakte'* geworden.

Er is leed

De stralende kracht die van Boeddha uitging, moet de spirituele zoekers opgevallen zijn. Zij kwamen tot hem, maar Boeddha bleef in diepe stilte zwijgen. Tot hij besefte dat hij nu ook anderen aan zijn ' gerealiseerde boeddha-natuur' deel kon laten hebben. Zeven weken na zijn verlichting stond Boeddha daarom op en ging naar het nabijgelegen Sarnath. Daar, in het vriendelijke hertenkamp, gaf hij zijn eerste les, die bekend zou worden als de toespraak over de Vier Edele Waarheden.

Een Boeddhabeeld in Thailand

Boeddha's eerste uitspraak luidde: *'Er is leed.'* Ja, natuurlijk, dat geldt nog steeds denk je als je dit hoort. En dan komen de frustraties en pijnlijke levenssituaties van jezelf naar boven, de stress van het dagelijkse leven, ziekte in je naaste omgeving, armoede, oorlogen, milieuvervuiling en geweld op onze planeet. Het leed ligt overal op straat en de media rapporteren er dagelijks over. Is dat wat Boeddha bedoelde?

Misschien. In ieder geval is dit een aspect van het menselijk leven dat zo oud is als de mensheid. De filosoof Rousseau heeft ons mogelijk nog het romantische beeld kunnen geven van de 'edele wilden' die eens in vroeger tijden in blanke onschuld in eenheid met de natuur leefden. En in een Volkeren-kundig Museum kun je soms nog een blik werpen op dansende, naakte nomaden met forse peniskokers en stippeltjes schilderingen op hun lichaam. Maar onschuldig, één met alles en zonder lijden? Ook zij hebben pijl en boog en schilden om zich te beschermen. Het was toen ook oorlog, al werd er nog niet gevochten met straaljagers en atoombommen.

De oorspronkelijke mens

Historisch onderzoek maakt duidelijk dat met het ontstaan van de mens een agressief biologisch wezen op de planeet ging rondzwerven. Op het moment dat hij in staat was de wereld met zijn denken te 'objectiveren', herinneringen helder op te slaan, plannen voor de toekomst te maken en dat via taal te communiceren, kreeg hij op een ongekende en wrede wijze greep op de wereld. Niet alleen de verre homo sapiens, maar ook onze directe voorouders, de homo sapiens sapiens die zich tussen 60.000 en 40.000 jaar in een razendsnel tempo vanuit Zuid-Afrika over de hele aarde heeft verspreid, hebben een spoor van vernieling achter zich gelaten. En overal leed veroorzaakt, vooral aan de fysieke omgeving, de flora en fauna. Onderzoekingen hebben overduidelijk bewijzen gevonden van het uitsterven van een aantal diersoorten op momenten dat de homo sapiens sapiens daar verscheen. Nodig voor het overleven van de mens? Er zijn uit die tijd op verschillende plaatsen botten gevonden van schranspartijen van met name grotere diersoorten [(5)]. Wat de mens vond, maakte hij dienstbaar aan zichzelf, ongeacht de gevolgen die dit had. De mens bleek een gewelddadige soort die zichzelf vaak ongekend bevoordeelde en daarmee bewust of onbewust de natuurlijke orde voortdurend verstoorde en soms vernietigde. En agressief terugsloeg als de natuur de eigen verdedigingsmechanismen inzette om de natuurlijke orde te kunnen blijven handhaven.

Boeddha had daar natuurlijk ook weet van. Zijn tijd was niet anders dan andere tijden. Onderdrukking, lijden en dood waren hem bekend. Boeddha verwijst hiernaar in zijn eerste Edele Waarheid. Maar in zijn mond krijgt deze verwijzing naar de dagelijkse werkelijkheid van het leed ook een diepere betekenis. Het gaat hem niet alleen om wat wij onder onrecht en lijden verstaan. Want, naast de voortdurende frisheid van het leven vanuit de Boeddha-natuur, is iedere menselijke ervaring, goed of slecht, 'mager'. In vergelijking met de straalkracht van de open en onbegrensde ruimte van het zuivere bewustzijn is alles leed. Niet alleen wat wij normaal gesproken als iets pijnlijks ervaren. In de ervaring van een Boeddha zijn simpele genoegens of enkele extatische ogenblikken eveneens lijden, *'doekkha'*. Ook zij gaan immers onmiddellijk voorbij. Het kunnen prachtige golven zijn, een moment spattend en schitterend in de zon, maar als je de diepte en de wijdheid van de oceaan kent, zijn dit maar korte, momentane gebeurtenissen. En als je er aan wilt hechten doet het pijn.

Verlossing van lijden

Boeddha's tweede uitspraak luidde: *'Leed heeft een oorzaak.'* De vraag is natuurlijk: welke? Boeddha kent hier maar één oorzaak: de fundamentele onwetendheid van de onbewust levende mens. Het 'normale' denken van de mens is in de ogen van Boeddha nog steeds onbewust en veroorzaakt daarmee lijden. Voor Boeddha is dit geen zonde, dat woord kent hij niet. Wel een vergissing, een dwaling waar je op terug kunt komen.

Hoe? Door naar binnen te gaan en te ontdekken wie je werkelijk bent. Want hoe scherp een mens ook kan analyseren, hierover kan communiceren en zo de omgeving kan beheersen: de mens ziet zichzelf niet. Boeddha vergelijkt het denken met een oog: het kan de uiterlijke wereld in al haar glorie en verschrikking waarnemen, maar niet zichzelf. Zo kun je met denken de buitenwereld in je macht krijgen, maar dan weet je nog niets over degene die dit ervaart. Dit schijnbare onvermogen van het menselijke denken om de ware aard van zichzelf te herkennen, is voor Boeddha de oorsprong van het lijden in de wereld.

Maar de mens kan hiervan verlost worden. Dat is de Derde Edele Waarheid: *'Er is een einde aan het leed.'* Hiermee doelde Boeddha op zijn eigen verlichte staat, het beleven van de ononderbroken, onuitsprekelijke staat van bewustzijn die als een zon vanuit zichzelf straalt en zich uitdrukt in een nietscheidend medegevoel.

Is deze toestand ook voor ons bereikbaar? Boeddha bevestigt dat met zijn Vierde Edele Waarheid: 'Er is een weg naar het einde van het leed.' Deze bestaat uit het gebruik maken van universeel werkende, spirituele technieken, zoals zelfonderzoek en meditatie. Volgens de traditie ontwikkelde Boeddha de *Vipassana-meditatie*, een techniek die nog steeds door mensen van alle mogelijke religies en culturen gebruikt wordt. Door Vipassana wordt het onwetende 'ik' ontkracht en ontdekt de mens zijn ware aard. Het is een proces van zelfobservatie met als doel helderheid te krijgen over de ware aard van het menszijn en de geest tot in de diepste lagen te zuiveren van storende emoties. Hierdoor komen natuurlijke eigenschappen zoals liefde, mededogen, vreugde en gelijkmoedigheid als vanzelf tot ontwikkeling. Hiermee komt er een einde aan de ervaring van het leven als lijden.

Israëls profeten

Boeddha ontdekte dit in de Spiltijd, 2500 jaar geleden. Als we nu in diezelfde tijd een reis maken van Noord-India naar het Midden-Oosten, dan zien we dat toen ook voor Israël de vragen over het lijden centraal stonden in de verkondiging van de profeten. Maar anders dan voor Boeddha moesten deze vragen gesteld worden binnen het door Mozes verkondigde monotheïsme. Als de Hebreeuwse profeten van de Spiltijd over de lijdende 'mens' nadachten, dachten ze er automatisch 'God' bij, wiens tegenwoordigheid onlosmakelijk met zijn volk verbonden leek. God was afhankelijk van de mensen, als Hij op aarde werkzaam wilde zijn. Dat was de gedachte die in de Joodse godsvoorstelling tijdens de Spiltijd een heel belangrijke plaats was gaan innemen.

Zolang de tempel in Jeruzalem het centrum was van een welvarend koninkrijkje, kon deze gedachte gemakkelijk ingang vinden. Maar hoe kon je hieraan nog vasthouden op het moment dat de grootmachten van het Midden-Oosten bezig waren het Joodse volk te vernietigen? In 587 v. Chr. was Jeruzalem vernietigd en waren de laatste groepen Joden naar Babylon afgevoerd. Ze zouden daar, ontheemd, ontwricht tot 538 v. Chr. in ballingschap verblijven, ver van hun land en zonder tempel. Ook ver van hun God? De profeten probeerden de moed erin te houden. Eerst, zoals de profeet Jeremia het deed, door duidelijk te maken dat de ballingschap een straf van God was voor de zonden van het volk. En later, toen het lijden en de wanhoop van het volk te groot werden, door het te bemoedigen: God zou zijn volk niet in de steek laten. Dat bleek ook toen de Perzische koning Cyrus in 538 het Joodse volk terug liet gaan naar hun eigen land. De heiden Cyrus, maar tegelijk 'de gezalfde van God' – zoals de profeten luid verkondigden – liet het Joodse volk vrijuit teruggaan naar hun land. Eindelijk had God, in de religieuze verbeelding van Israël, zijn rivalen geabsorbeerd.

Verwoest land

Zo werd in de ballingschap het nu nog steeds vitaal religieuze jodendom geboren. Het had in onmogelijke omstandigheden

hoop kunnen geven. Het bleek een succes, niet omdat het met de rede kon worden bewezen, maar omdat het in staat was gebleken het lijden te verlichten en de wanhoop te verdrijven. Gods woord, zoals dat door de profeten was verkondigd, was sterk genoeg gebleken om het Joodse volk kracht te geven in rampzalige omstandigheden. Gods woord zou dat ook moeten doen tijdens de opbouw van een verwoest land.

Want verwoest was het land. De akkers van het verlaten land waren verwoest, er groeiden alleen maar distels en doornen en er zou gezwoegd en gezweet moeten worden om er weer een vruchtbaar land van te maken. Het was daarom nu belangrijk, goed in herinnering te houden wat God had gezegd. Tot nu toe was dat grotendeels mondeling doorgegeven en op gezag van levende profeten aanvaard. Maar van nu af aan zou dit op schrift moeten komen en zouden deze geschreven teksten hetzelfde gezag moeten uitstralen als de mondelinge toespraken. Het besluit werd genomen oude teksten samen te voegen tot een inspirerend verhaal, waarin Gods aanwezigheid in de wereld en zijn bijstand in het lijden en de kommervolle omstandigheden van het Joodse volk centraal zou komen staan. Er zouden ook veel richtlijnen in worden opgenomen zoals God die aan Mozes en de profeten had geopenbaard. De ons bekende Bijbelboeken waarvan elk woord de kracht van God had, waren geboren. Zij zouden bekend worden als de Wet en de Profeten.

De verboden vrucht

De eindredacteur had een groot aantal teksten tot zijn beschikking. Voor de vraag over het ontstaan van het lijden in deze wereld gebruikte hij de bron die historici kennen als de mythische vertelling van de Jahwist, kort J genoemd [(5)]. De eindredacteur actualiseerde de tekst van J en plaatste die in Genesis, na het verhaal over de schepping van de wereld. Het is nog steeds bekend bij ons als het paradijsverhaal waarin Jahweh het eerste mensenpaar Adam en Eva schept en hen de wereld als geschenk geeft. En dan moet toezien hoe de natuurlijke orde der dingen al onmiddellijk door de mensen wordt verstoord. Toezien? Zo is Jahweh niet. Hij ziet alles en geeft meteen aan wat de gevolgen zijn.

De gevolgen zijn nog steeds duidelijk op het moment dat de eindredacteur van het eerste boek van Mozes dit rond 500 v. Chr. opschrijft. Voor de uit ballingschap teruggekeerde boeren is de aarde nog steeds vol doornen en distels, onvruchtbaar en vol gevaarlijke dieren. Ook het voortbrengen van kinderen is een zware last. De levensomstandigheden zijn zwaar en moeilijk. En dat kan niet meer op een onpersoonlijk lot worden afgewenteld zoals de heidenen doen. God is een persoonlijke God en heeft een verbond van vriendschap gesloten met Israel. Waarom is er dan zoveel leed? Wat verstoort de relatie?

Een medaille met twee kanten

Het verhaal van de Jahwist geeft er antwoord op: de mens heeft zelf de relatie verstoord door zich in zijn eigen ‘ik’ op te sluiten. De beelden waarin dit verteld wordt, spreken nog steeds tot onze verbeelding. Ze zijn realistisch, want ze tonen de twee kanten van de medaille. Eerst hoe aantrekkelijk dat voor de mensen lijkt. Want dat eigen ‘ik’ ziet de ‘objectieve’ wereld als een prachtig hebbedingetje. Als Eva ermee in aanraking komt, is zij er verrukt over. Alsof je plotseling een heerlijke vrucht aan een boom ziet en die wil hebben. Zo staat het ook beschreven in Genesis 2: ‘*De vrouw keek naar de boom. Zijn vruchten zagen er heerlijk uit, ze waren een lust voor het oog, en ze vond het aanlokkelijk dat de boom haar kennis zou schenken.’* Adam ging daar snel in mee. Natuurlijk, wat kan kennis al niet geven? Kennis is goed om de wereld om je heen als object te zien en dienstbaar aan je te maken. Met kennis kun je vergelijken en analyseren wat goed en kwaad voor je is, zodat je beter kunt kiezen wat goed voor je is. Je kunt dan ook samen afspreken wat goed en kwaad voor de groep is waartoe je behoort. Met kennis kun je de wereld om je heen ook beter beheersen. Superieur denkwerk geeft comfort, macht en aanzien.

Dat is duidelijk één kant van de medaille. De andere kant is natuurlijk dat je dan de wereld alleen maar vanuit je eigen standpunt of dat van de groep bekijkt. En als je jezelf daarmee identificeert en ernaar handelt, doe je natuurlijk dingen die in het grotere geheel niet passen, die het grote geheel zelfs lijken te verstoren. Dan val je, zou Boeddha zeggen, uit de *‘dhamma’* , uit de natuurlijke orde der dingen. De Jahwist kon dat natuurlijk niet zo zeggen, maar bedoelde wel hetzelfde toen hij schreef: ‘Zo doe je iets wat God niet wil, zo verbreek je de band met God en trek je jezelf terug in je eigen wereldje. En dat brengt alleen maar ellende’.

Dat wordt ook zo in Genesis beschreven. Eva at van de vrucht en gaf die aan Adam, die er ook van at. En onmiddellijk kwamen er schuld en schaamte op. Ze voelden zich naakt en werden bang voor God, begonnen tegen hem te stotteren, maar konden niet meer terug. Het gif van eigenmachtige kennis over de wereld was al binnengeslopen en de resultaten worden al snel zichtbaar. Verwarring alom. De levensomstandigheden worden als zwaar en bijna niet meer te dragen ervaren. De aarde *(adamah)* lijkt vervloekt vanwege de mens *(adam)*. En dit wordt doorgezet in het nageslacht van Adam en Eva. In de mythische vertelling van de Jahwist maken hun kinderen Kaïn en Abel heftig ruzie om wie er in de ogen van God het beste voorstaat. Het loopt dodelijk af. Kaïn vermoordt zijn broer Abel.

Dit wijst op een oeroude intuïtie van de *homo sapiens sapiens*. Hij moet aanvankelijk de nieuwe mogelijkheden van denken en communiceren als een geweldige sprong voorwaarts hebben ervaren. Maar door zich te identificeren met deze verstandelijke vermogens en zich in te beelden nu de eindfase bereikt te hebben en ‘als god te zijn’, is de mens op een dwaalspoor gekomen. En is gewelddadig om zich heen gaan slaan. Het kwaad was geboren.

Zarathoestra: kwaad tegenover goed

Inspiratie voor dit inzicht vonden de Joden bij Zarathoestra, een beroemde godsdienstleraar die leefde in het Perzische Rijk waar de Joden in ballingschap hadden geleefd. Ook voor hem moet dit lijden en gewelddadig kwaad zijn geweest, dat ook hij dagelijks meemaakte, een nachtmerrie. Om hiervoor een verklaring te vinden, ontwikkelde hij een dualistisch systeem van twee oerprincipes: die van het kwade en die van het goede.

De mens beleeft de wereld als lijden, omdat hij gevangen is geraakt in het rijk van de duisternis, de leugen en het onreine. In dit rijk heerst de satan, *Ahriman*. Dit rijk is tegengesteld aan het rijk van de god *Ahura Mazda,* het rijk van het goede, waarin licht, waarheid en vreugde heersen.

Beide rijken zijn met hun legers (duivels en engelen) in voortdurende strijd met elkaar gewikkeld, maar deze wordt beslecht in het eindgericht, een ‘laatste oordeel’ waarna het eeu-

wig verderf de kwaden zal straffen en voor de goeden een eeuwig leven vol geluk is weggelegd. In dit leven, aldus Zarathoestra, moet ieder mens kiezen of hij tot het leger van de bozen of van de goeden wil behoren. De mens moet kiezen tussen een boosaardig, aards, materialistisch leven of een goed, verheven, geestelijk leven. Het is de keuze tussen duisternis en licht, tussen lijden en vreugde. En de vruchten daarvan zijn eeuwig geldig.

Voor de Joden, die tijdens de ballingschap in het Perzische rijk, de kracht van een diep doorvoeld monotheïsme hadden leren kennen, ging dit dualisme van twee goeden en twee rijken te ver. Maar zij namen er wel veel van over. Zo zijn er in het paradijsverhaal van Genesis over de 'vrucht van goed en kwaad' veel elementen van dit systeem te vinden. Natuurlijk wel aangepast aan het monotheïstisch geloof, want in Genesis is God duidelijk heer en meester zowel over de duivel, als over de eerste mensen en de aarde.[7]. Geen ontologisch dualisme. De Joodse profeten hielden vast aan de uiteindelijk Ene werkelijkheid.

Vitale levenskracht

Hoe is die Ene werkelijkheid te ontdekken? Niet via het analyserend verstand. Dat kan alleen verschillen waarnemen, vergelijken wat goed en kwaad is en oordelen. De Ene werkelijkheid is voor het analyserend verstand onbereikbaar.

In het Westen zijn wij hier al lang mee vertrouwd geraakt en vooral de laatste eeuwen hebben dit nog eens duidelijk kunnen maken. Tijdens de periode van de Verlichting was het de filosoof Emanuel Kant die duidelijk maakte dat het verstand niet in staat was De Waarheid over de Ene Werkelijkheid te bevatten. En de Westerse filosofen na hem hebben dit alleen maar meer kunnen bevestigen.

Is er dan geen toegang tot de Ene werkelijkheid van het leven? Het paradijsverhaal geeft een opening. In het paradijs stonden namelijk twee bomen. Een boom waarvan de vruchten ons alleen maar lijden zouden brengen. En een andere boom, de levensboom *(etz ha chayim)* genaamd. Dit symbool van vitale levenskracht, van overvloed, liefde en bewustzijn kennen we uit veel verhalen over het begin van de mensheid. Het wordt in verschillende vormen van sacrale geometrie prachtig verbeeld. Maar deze levensboom staat, zoals de *Yggdrasil* uit de Germaanse mythologie, meestal aan het einde van de wereld, onbereikbaar. Zo ook in het paradijsverhaal. Want, al wordt ervan verteld dat hij in het midden van het paradijs staat, hij is onbereikbaar geworden. Immers, nadat Adam en Eva van de boom 'van kennis van goed en kwaad' hadden gegeten, wordt de levensboom op bevel van God door een cherubijn tegen een toenadering door de mensen afgeschermd. God wil voorkomen dat de mensen van de vruchten van deze levensboom zouden eten want, *'als de mens hiervan zal eten, zal hij eeuwig leven'* (Gen 3:22).

Kennis van het hart

Geen wonder dat deze boom in de Joodse geschiedenis een grote aantrekkingskracht uitoefende. Maar hoe daar kennis over te krijgen? Het zijn uiteindelijk de mystici die de geheimen van deze boom leren kennen. In de Kabbalah, de mystieke studie van de Thora, wordt deze levensboom dan ook het centrale thema. De levensboom wordt weergegeven als de *Sefirot*. En in het hart daarvan vinden we de 'ware kennis' *(da'at)*, die door zelfobservatie, meditatie en studie van de Thora wordt verkregen. Hierdoor wordt de mens ingewijd in de geheimen van het leven. Door deze kennis, de kennis van het hart, verwant aan de Griekse gnosis, wordt de identificatie met het onverlichte verstand overstegen en hebben wij deel aan het goddelijke leven. We kunnen dan het fundamentele 'nee' van het verstand loslaten, zien wat werkelijk IS en ons hieraan overgeven.

Ook voor christenen werd deze levensboom een centraal thema. Jezus stierf aan het kruis en deze kruisboom werd de levensboom. Op deze kruisboom kon Jezus alle illusies over de werkelijkheid loslaten en zich totaal overgeven aan wat IS. En daarmee eindigde het lijden, dat door het eten van de boom van 'kennis van goed en kwaad' in de wereld was gebracht. Niet alleen voor Jezus, maar voor allen die de werkelijkheid in totale overgave zien zoals die IS. Of die, zoals Boeddha zegt, de pijnlijke afscheiding van het ego als een diep ingewortelde illusie zien en zo ontwaken uit de nachtmerrie van het lijden.

Noten

(1) www.video.google.com
(2) CBS: Religie aan het begin van de 21e eeuw, juli 2009, www.cbs.nl
(3) Deze vertaling is van prof. dr. G.A. van der Wal. Zie: G.A. van der Wal, Karl Jaspers, Het Wereldvenster, Baarn, 1970, p. 121
(4) Siddhartha Gautama werd volgens historici ca. 450 BC geboren in Kapilavastoe in Zuid Nepal en stierf rond 370 BC
(5) Jared Diamond, Zwaarden, paarden en ziektekiemen – de ongelijkheid in deze wereld verklaard, Spectrum, 15e druk, 2008.
(6) Historici rekenen met minstens vier bronteksten voor de eerste vijf boeken van het Oude Testament: J (Jahwist), E (Elohist), D (Deuteronomist) en P (Priestercodex). Voor meer informatie: A. Rofe, *Introduction to the Composition of the Pentateuch*, Sheffield Academic Press, 1999
(7) Terugkijkend in de achteruitkijkspiegel van de geschiedenis, moeten wij constateren dat ook het later ontstane christendom en de islam veel basiselementen van deze visie op het lijden in de wereld hebben overgenomen. Ook de gnostieke traditie is schatplichtig aan het gedachtegoed van Zarathoestra uit de Spiltijd. Met name toen later, in de derde eeuw AD, het dualisme van Zarathoestra door een andere Perzische leraar Mani werd omgezet in een keuze voor de materie (het kwade) en het geestelijke (het goede). Dit werd de aanzet tot het gnostisch manicheïsme, waarin Jahweh met zijn vervloekingen als God van de duisternis werd gezien, die als 'demiurg' de wereld schiep waarin de ziel van de onbewuste mensen gevangen raakte.

Ojas Th. de Ronde behaalde in 1970 zijn doctoraal theologie aan de Universiteit van Nijmegen. Daarna verbleef hij enige jaren als spiritueel zoeker in India.

Na zijn terugkeer in Nederland begon hij, samen met zijn vrouw, het coaching- en counselingbureau *Fenix* en werd hij docent aan de Humanuniversity, een internationaal centrum voor therapie en meditatie.

Momenteel geeft hij workshops, schrijft artikelen en verzorgt wekelijkse webradio uitzendingen 'De Nieuwe Mens', www.denieuwemens.eu

* * * * *
* * *
*

De Weg der Kabbala (dl 1)

Mike Bais

De Kabbalah laat zich niet direct definiëren, zij is immers geen systeem, maar is gebaseerd op een mystieke visie, een mystieke opvatting over leven, dood, schepping en schepper. Zij geeft een wereldbeeld. Zij leert ons iets over de mysteriën van het leven, de werking van de schepping, onze afkomst en de weg terug naar de Oorsprong; hoe we er kunnen komen. Het woord Kabbalah is afgeleid van de Hebreeuwse wortel 'kbl', die ontvangen betekent. Ook een exacte geschiedenis van de Kabbalah is niet te geven. Zij is ontstaan in het jodendom als een mystieke leer; aanvankelijk als een 'leer' die overgedragen werd van leraar op leerling, een soort theosofische benadering. Maar er is ook een andere benadering, die wijst op de directe, persoonlijke ervaring (hoe mystiek!), die ontvangen kan worden door iedereen die in een persoonlijke verbinding kan komen met het goddelijke, de Bron van het leven. [Redactie, F.M.] We laten nu priester Bais aan het woord.

De historie van de Kabbalah is verhuld in mysterie, die deels feitelijk, deels mythisch door een mondelinge traditie is doorgegeven, waardoor overdracht heeft plaatsgevonden tot op de dag van vandaag. De Kabbalah is de mystieke tak van het Judaïsme en kenmerkt zich door aanpassing en synthese door de eeuwen heen.

De meeste bronnen beginnen hun Kabbalistische grondslag uit te leggen vanuit de Abrahamitische tijd of zelfs eeuwen daarvoor. Zo wordt beschreven dat er een mens bestond die bekend was als Enoch, een mens met een sterke aspiratie tot God. Deze mens ontving op een dag de 'Genade van God' en werd door de 'Engelen der Hemelen' opgetild en gedragen en passeerde alle zeven Hemelen, totdat deze mens totaal getransformeerd werd tot de Aartsengel Metatron, de Leraar der leraren.

Van Enoch wordt daarom gezegd dat hij de eerste, volledig gerealiseerde mens is van het Goddelijke in zichzelf. Wetende dat hij eens mens was, is hij geworden tot de perfecte leraar der mensheid: wetende van zijn menszijn en van zijn Goddelijkheid. Alle kennis Gods kwam tot hem. Alle geheimen van het universum kwamen tot hem. Niets was buiten hem.

En zo kwam al deze kennis in een groot boek dat door Metatron werd overhandigd aan Adam, de eerste mens op aarde, die zich wentelde in de pracht en schoonheid van het Paradijs.

Gods' aanwezigheid was alom en in Adam (Adam in het Hebreeuws betekent "mensheid" en heeft geen betrekking op een man als zodanig).

De perfectie van deze "tuin", of het Paradijs, deed Adam een boom opmerken die leek te bestaan uit twee delen, genaamd de "boom van goed en kwaad". De gebeurtenissen die volgen, zijn bekend vanuit Genesis 2 en door het "proeven" van de dualiteit, was Adam niet langer onschuldig, maar had nu kennis van de relativiteit van Gods existentie. Dat wordt dan vertaald door de Kabbalisten als de verwijdering van Adam uit het Paradijs; niet als straf, maar als een consequentie van zijn kennis van "goed en kwaad".

Zo kwam de leer van het Goddelijke, via Metatron bij Adam, die de leer meenam naar het vergankelijke en aardse rijk, vol van die kennis, maar vergeten of zich half herinnerend als een vage droom.

De mensheid is Adam

De kennis of het boek van Metatron werd vervolgens gevonden door Noach, zijn zoon Set, en later ontdekt door Abraham, Jacob, Mozes en Joshua ben Miriam.

De Kabbalisten zijn zeer bedreven in het gebruik van analogieën en metaforen om zulke beschrijvingen als hierboven te verklaren naar werkbare en innerlijke gewaarwordingen.

Het kan daarom sterk betwijfeld worden of we hier moeten denken aan een letterlijk "boek" dat zou zijn doorgegeven. Eerder kunnen we iets dergelijks opvatten als een bron van Goddelijke Kennis die "als een boek" beschreven is in elke mensenziel.

Wie weet zulke Kennis te ontdekken? De mystieke weg der Kabbalah is de weg terug naar de Oorsprong van de mens en het hervinden van het Paradijs (op aarde). De Kabbalist noemt dit Paradijs de *"Malkuth Ha-Shamaim"* of het Koninkrijk der Hemelen, dat de wereld is waarin alle mensen dezelfde taal spreken, ofwel, waar alle mensen met dezelfde stem spreken en met hetzelfde oor horen. Hiermee wordt verwezen naar een innerlijke en spirituele taal die gesproken en gehoord kan worden. "spreken in één taal en horen met één oor".

Belangrijk waren de gebeurtenissen en gedachten van aartsvader Abraham. Aartsvader Abraham ontving zijn initiatie via de semi- mythische figuur Melchizadek, de Koning van de Salem, wat betekent: de koning van alle "goede en juiste mensen". Salem is aan ander woord voor Jeruzalem en betekent "vrede". Daardoor is Melchizadek koning en priester en brengt Abraham tot zijn initiatie, waardoor zijn naam veranderde van Abram in Abraham. Abraham kwam tot de conclusie dat achter álle religieuze vormen er maar één God kon schuilen: er kon maar één God zijn. Dat werd daarom de basis van de kabbalistische gedachte over hoe men God kon zien en benaderen.

Zoals zoveel mystieke tradities, leert de Kabbalah dat de mens, omdat hij een afspiegeling is van God, een relatie kan opbouwen met en ervaringen kan hebben van God. Dat verklaart het woord Kabbalah of Kibel, dat 'ontvangen' betekent en aanstuurt op de mogelijkheid van de mens zijn goddelijkheid te kennen en kennis te 'ontvangen' uit dat mysterieuze boek van Enoch.

Ergens in de historische traditie van de Kabbalah zien we de introductie van een diagram; de Boom des Levens (zie illustatie op de volgende pagina), die als een soort kosmisch plan de weg laat zien die de mens te gaan heeft. Een 'spiegel' als het ware die de mens laat zien in zijn microkosmische en zijn macrokosmische identiteit. De exacte intrede van deze "Boom" in de traditie is niet vast te stellen, maar het is heden ten dage een onlosmakelijk onderdeel geworden van de traditie en leer. Hierover later meer.

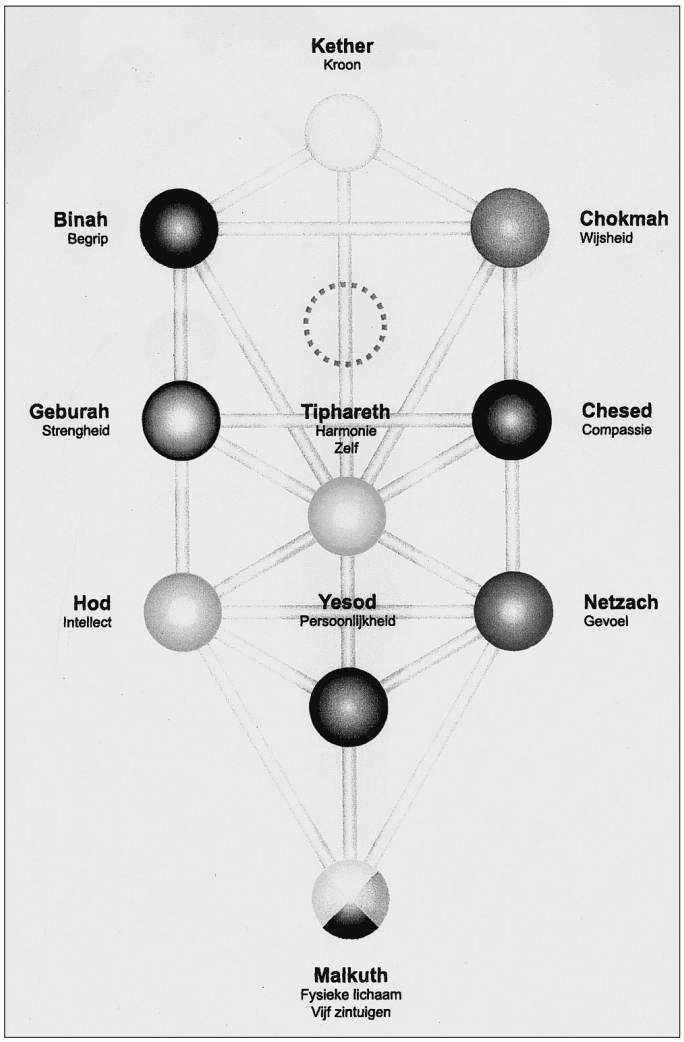

Ook het verhaal in Exodus is uitvoerig bestudeerd door de Kabbalisten.

Mozes wist het volk van Israel te ontdoen van het juk van Pharao, die het volk in slavernij gebonden hield. Vele rampen moesten over Egypte komen voordat het volk zich naar het beloofde land (van melk en honing) kon begeven.

Of een dergelijke beschrijving historisch en feitelijk klopt, is voor de Kabbalist niet het meest interessante onderdeel van de boeken in de Thora. Door een poëtische in plaats van een letterlijke interpretatie, en door een meer mythische dan letterlijke zienswijze, komt de Kabbalist uit op het hanteren van de geschriften als levende en bruikbare gereedschappen die tijdloos ieder mens kunnen dienen.

Terugkomend op 'Mozes en het Volk van Israel' betekent 'Pharao' dan: een inherent onderdeel van de psyche van ieder mens, en representeert het ego en de gebondenheid aan de materie en persoonsgebonden patronen. 'Pharao' wil daarom niet loslaten wat het bezit en moet noodgedwongen door rampen (pijn) zijn bezit opgeven. Want daarvóór was "het hart van Pharao als van steen", oftewel het hart kon niet anders dan enkel voor zichzelf leven in de kleine wereld van het ego.

De uiteindelijke uittocht van het volk uit Egypte is de eerste initiatie van het bewustzijn, een beweging van het bewustzijn in de richting van een ander leven, totdat men een groot obstakel tegenkomt, de Rode Zee. Dat is de tweede initiatie, waarna men niet meer terug kan (naar de oude gewoonte van slavernij) en zo in het kort gaat de reis verder naar het beloofde land (Hemel), naar het Erfgoed der mens (Adam).

Op de berg Sinaï ontvangt Mozes uiteindelijk de 'Tien Geboden', die hij stuk slaat, zodra hij het volk en zijn broer Aaron aantreft te midden van een groot offerfeest ter ere van een gouden Kalf. Hierop keert Mozes terug om een tweede paar tabletten te halen met de 'Tien Geboden'.

De Kabbalisten verklaren dit als volgt: op de eerste afdaling neemt Mozes de esoterische wetten mee, de wetten die de mens leren hoe het Goddelijke in de mens leeft en is. Wanneer Mozes ziet dat het volk daar niet klaar voor is, juist door het uiterlijk eren van een afgod, besluit Mozes om een juistere, of gepastere versie te verkrijgen in de vorm van de exoterische wetten van het leven.

Zo zien we, dat we in iedere traditie, in iedere grote (institutionele) religie, een exoterische en een esoterische kant tegenkomen. Een uiterlijke en innerlijke belichaming en beleving van de traditie.

Dit was in het kort en beknopt ter illustratie hoe de kabbalistische visie op OT-geschriften kan zijn.

Andere grote teksten die geschreven zijn door kabbalisten en voor kabbalisten, zijn de *Sepher Yezirah* (boek der vormen), de *Zohar* (boek der pracht) en de *Bahir* (boek der letteren). Drie klassiekers in de ontwikkeling van de kabbalistische traditie en tot vandaag de dag nog altijd een schat van informatie over deze oude leer.

Toch is er door de eeuwen heen veel veranderd in de kabbalistische traditie. En dat geeft tevens een belangrijk kenmerk van die traditie: "alles is in beweging" en daarom moet de traditie ook bewegen (leven). De meeste kabbalistische scholen hebben door de tijd heen deze universele wetmatigheid aanvaard en de leer gezien als iets organisch, een leer die ademt, pulseert, voortplant en tevens uitscheidt. Dat zorgt ervoor dat oude en klassieke teksten en de Bijbelse geschriften nog steeds gehanteerd kunnen worden, steeds in het tijdsbeeld en de ervaringen waarin de mens leeft, zowel toen als nu.

Zo zien we ook, dat voor bepaalde kabbalisten het Platonische en Neo-Platonische gedachtegoed een nieuwe bron van inspiratie werden, waarin het syncretisme van die tijden, Christendom, Vedanta, Griekse filosofie en Egyptische wijsheden samen konden smelten. Kabbalah als leer bestond toen al honderden (?) jaren, maar nog niet onder die naam; deze werd pas gehanteerd rond de Middeleeuwen.

Eerder, rond de tweede en derde eeuw na Christus, kwamen bepaalde Rabbies in de openbaarheid met hun kabbalistische conclusies. Simeon ben Yochai en Mozes de Leon zijn twee personen uit die tijd die besloten om de traditie in de openbaarheid te brengen, door geschrift en de mondelinge overdracht. Vanuit het toenmalige Spanje, Zuid-Frankrijk en de Provence, kwamen de meeste vernieuwingen tot stand, via "spirituele kruisbestuiving" met de Arabische en christelijke bevolking in Spanje (Toledo, Cordova etc.).

De Katholieke Kerk had in die tijden (13de en 14de eeuw) geen vaste greep op haar volgelingen en moest toezien dat in delen van Europa er een onderlinge beïnvloeding tot stand kwam. Thomas Aquinas kwam met een redelijke oplossing door het bestuderen van de Joodse geschriften en door kennis van de werken van Dionysius de Areopagiet en Aristoteles. Hij ontwikkelde een geheel nieuwe theologie waarin het abstracte universum naar het profane werd gebracht en het Goddelijke en de engelen dichter bij de aarde. Zelfs de grote bouwers van de kathedralen werden hierdoor beïnvloed.

Onder vrijdenkende christenen en kerkvaders kwamen nieuwe gedachten op gang over de invloed van de Kabbalah. Voorbeelden hiervan zijn Reuchlin en Pico della Mirandola. Zij zagen geen strijd en frictie tussen de christelijke leer en die van de Kabbalah en zo ontstond een christelijke stroming van de Kabbalah.

Ook werden mensen beïnvloed door oude teksten uit de tijd van de Joodse ballingschap in Babylonië, die men de "Merkava"-geschriften noemt of de "werken van de zegewagen". Hieruit kwam het idee voort dat men door magische interventie, tot de hemelen kon komen in een speciaal, spiritueel, vervaardigd voertuig. De reputatie van de betreffende personen en groepen, is meestal eerder slecht dan goed geweest in de bekendmaking van de Kabbalah.

Andere disciplines werden rond de Middeleeuwen en Renaissance in verband gebracht met Kabbalah, bijvoorbeeld de medische werken van Agrippa en Paracelsus.

De piek in bekendheid en ontwikkeling van Kabbalah kwam tot stand in de 17de en 18de eeuw, waarin we ook terug kunnen kijken op een tijd van bekwame meesters en enkele dubieuze messiah (verlossers). Onder de bekendere en integere meesters zien we de Baal Shem Tov, meester van de "goede naam", die vanuit zijn natuurlijke en devotionele aard, een geheel nieuwe stroming deed ontstaan; de chassidim (niet meer te vergelijken met de chassidische beweging van vandaag de dag).

Mike Bais ontving in 2002 in Engeland de priesterwijding en is sinds oktober 2008 actief in de VKK in Nederland. Van beroep is hij fysiotherapeut en docent. Hij geeft cursussen over Kabbalah en Hermetica; schrijft artikelen en ondersteunt de International Kabbalah Society. Hij heeft een katholieke achtergrond en ziet de leer van het christendom niet als iets exclusiefs, maar als een wijsheidsleer voor alle mensen in alle tijden. Voorwaarde daarbij is wel dat een traditie moet leven en alleen levend blijft door een constante vernieuwing.

* * *

De Menorah (de zevenvoudige kandelaar) bij het gebouw van de Knesset

Inleiding in de Vedische Wetenschap

De holistische benadering van bestaan en bewustzijn

Kush Visser

De Indiase traditie van wijsheid kent een aantal geschriften dat de Veda's wordt genoemd. In moderne commentaren worden ze meestal simpelweg gekenmerkt als lofzangen voor de goden. Ze worden dan opgevat als een soort primitieve, weliswaar heilige geschriften, die ooit als gebedsboek hebben dienst gedaan (en wellicht nog doen) en die weinig of geen aansluiting meer hebben bij deze tijd. Bovendien lijken de in de Veda's beschreven rituele handelingen al helemaal niet meer te passen in het snelle, moderne leven van alledag. Zelfs in India, de bakermat van de Vedische wijsheid, gunnen veel mensen zich er geen tijd meer voor. Dat heeft alles te maken met het feit dat de oorspronkelijke, diepere betekenis van de Veda's al lang geleden voor de mensheid verloren is gegaan.

Veda als goddelijke openbaring

Het woord Veda komt van de wortel *Vida* en betekent eenvoudig: kennis, weten. Woorden in onze eigen taal, zoals wet, weten, visie en video zijn ervan afgeleid. De Veda is de kennis van het leven die alles omvat en in perfect gestructureerde, opeenvolgende stappen wordt uiteengezet. Alle zorg werd eraan besteed de oude Vedische geschriften in hun oorspronkelijke opzet, structuur en indeling te handhaven en het is heel fortuinlijk dat wij nu nog steeds over een belangrijk deel van de teksten kunnen beschikken.

Door de eeuwen heen is het de taak van de Brahmaanse priesters geweest de Vedische kennis te bewaren. Door de mantra´s of verzen dagelijks te reciteren werden ze in alle zuiverheid doorgegeven aan het nageslacht. Nadat enkele duizenden jaren geleden de Veda´s aan het papier werden toevertrouwd, konden ook anderen van haar kennis nemen en ze, meestal op een intellectuele wijze, interpreteren. Los van het soms autoritaire of anderszins ongepaste gedrag van Brahmanen, heeft dat de zuiverheid van de interpretatie van de Vedische wijsheid geen goed gedaan. Sindsdien is ze in het menselijk bewustzijn steeds meer vervaagd en is haar ware, diepere betekenis tenslotte volledig naar de achtergrond gedrongen.

Hoewel de Veda´s meer kennis bevatten dan de hele moderne wetenschap bij elkaar, komt het maar zelden voor dat een wetenschapper belang stelt in hun werkelijke inhoud. Dat komt omdat de Veda bij lange na niet voldoet aan het referentiekader van de moderne wetenschapper. Haar taal- en woordgebruik is ontoegankelijk voor buitenstaanders en haar wijze van onderzoek is holistisch, dat wil zeggen dat ze compleet is in zichzelf. Sterker nog: al haar onderdelen zijn compleet in zichzelf. Hiermee onderscheidt ze zich van de moderne benaderingen van onderzoek. In de moderne wetenschap voert het intellect de boventoon. Men noemt dit de objectieve benadering van onderzoek, maar hoe objectief is ons intellect? Verder bemoeit de moderne wetenschap zich alleen met onderzoek van zaken die de buitenwereld betreffen en is ze per definitie fragmentarisch. Fragmentarisch wil zeggen dat ze een klein stukje van een grote puzzel in beeld probeert te brengen zonder de hele puzzel daarbij te betrekken. Niemand die zich druk maakt over wat al die stukjes in het kader van de *totaliteit van kennis* te betekenen hebben. Studie van de takken van moderne wetenschap en de oneindige hoeveelheid geïsoleerde takjes van die takken kunnen vrijwel geen enkele student echte bevrediging geven. Ze geven hem of haar immers helemaal geen inzicht in de totaliteit van het bestaan, wat de relaties onderling zijn van de vakgebieden of wat de connectie met de onderzoeker zelf is.

De Vedische geschriften verklaren het ontstaan, verloop en weer teniet gaan van de hele schepping – een proces dat zich oneindig vele keren herhaalt. De *Rig Veda*, de oudste optekening van de mensheid en het belangrijkste geschrift van alle Vedische literatuur, zegt:

'Eerst is er Brahman, de Heer van allen, samen met het Woord, en waarlijk het Woord is Brahman.'

Het Woord is Veda en Veda is het Woord (vergelijk het begin van het Johannes Evangelie). De volmaakte kennis van het bestaan blijkt beschikbaar in de klanken, structuur en opeenvolging van de Vedische hymnen. Ze wordt zichtbaar door de volmaakte volgorde waarin deze klanken zijn geplaatst en de wijze waarop de Vedische hymnen zijn ingedeeld in verzen, paragrafen en hoofdstukken. Deze structuur van de Veda is onverwoestbaar en dat heeft het mogelijk gemaakt dat haar essentie door alle tijden heen en voor alle generaties bewaard is gebleven.

Vier Veda's	Invalshoek	Levensgebied
Rig Veda	Heelheid van bestaan en bewustzijn	Lichaam, geest en Ziel
Sama Veda	Heelheid van de Kenner (Subject)	Klank, Spraak
Yavur Veda	Heelheid van het proces van Kennen	Activiteit, Transformatie
Athara Veda	Heelheid van het Gekende (object)	Omgeving, Universum

Fig. 1 Naast de Rig Veda bestaan er nog drie basisgeschriften, nl. Sama Veda, Yajur Veda en Atharva Veda, die alle drie vanuit een specifieke invalshoek de volledige wijsheid van het leven belichten.

Begeeft de moderne wetenschapper zich bij voorkeur in de onoverzichtelijke gebieden van fragmentarische kennis, de Veda overziet het geheel en er is niets dat buiten haar bestaat of kan bestaan. Alles wat de moderne wetenschapper voor onoplosbare raadsels plaatst en alles wat hij nog meer zou willen onderzoeken, is al in de Veda – miljoenen jaren voor zijn bestaan –

in detail uiteengezet. Maar alleen hij (of zij) die de taal van de Veda verstaat, alleen tot hem kan de Veda zich openen en haar ontelbare geheimen prijs geven. Anders gezegd: alleen voor hen die op hetzelfde bewustzijnsniveau van de Veda functioneren en zich haar op het eerste gezicht onwetenschappelijke taalgebruik kunnen eigen maken, kan de diepere betekenis van de Veda tot leven komen. *)

Reikwijdte van de Veda's

Er zijn veel manieren om de Veda's onder de loep te nemen. We kunnen haar bezien vanuit het gezichtspunt van een oud overblijfsel uit het tijdperk van een religie die zich door veelgodendom kenmerkte. Of we proberen de betekenis van de verzen en woorden te verklaren, maar dit zijn slechts onderdelen van een holistische benadering. Overigens hebben de meeste commentatoren zich altijd tot dat eerste beperkt. Maar de Veda's zijn veel méér dan alleen de betekenis van de woorden. Ze vormen de visie, het proces en de structuur van alle kennis. Ze bevatten de hardware en de software van het leven. Ze omvatten alle mogelijke kennis die een mens kan bevatten. Ze zijn het doel van alle moderne takken van wetenschap bij elkaar. Ze verklaren het bestaan vanuit *de bron* van het bestaan, dezelfde bron waarnaar de moderne natuurkundigen al decennia lang zoeken. (Die bron ligt in onszelf, maar dat hebben onze moderne wetenschappers nog niet willen ontdekken).

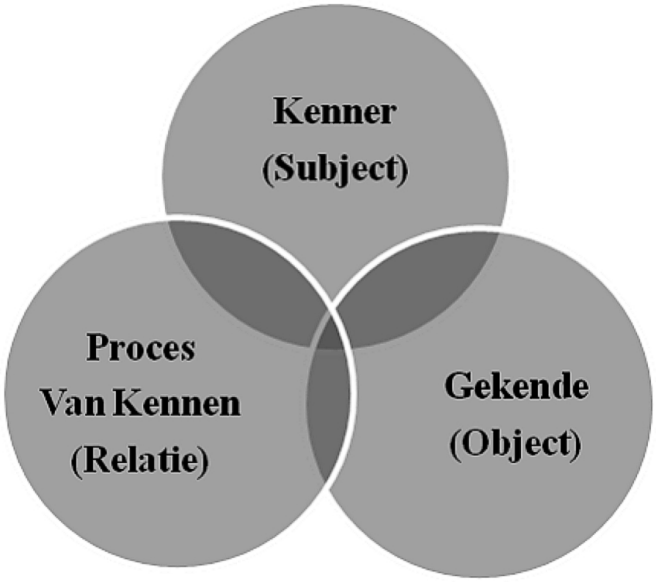

Fig. 2 De Veda's omvatten het geheel van de kennis van de kenner, het proces van kennen en het gekende. Ze bevatten een volledige verklaring van bewustzijn (kenvermogen), energie (transformatie) en materie (stoffelijke wereld). In subjectieve zin geven ze alle kennis over wie we zijn, waar we vandaan komen en waar we naar toe gaan.

Het zijn de oude zieners of *Rishi's* geweest die het vermogen bezaten de werking van het scheppingsproces, zowel in de natuur als in de mens zelf, direct te schouwen. Aldus waren zij door middel van hun multidimensionale bewustzijn verbonden met de goddelijke sferen en konden zij daarmee rechtstreeks communiceren. Zij droegen hun kennis uit met als doel de eeuwige wet van het leven te handhaven en te beschermen, vrij van iedere gedachte aan zelfverheerlijking. Samen staan zij bekend als de eeuwenoude, Vedische traditie van leermeesters en het zijn hun universele inzichten die systematisch in de Vedische geschriften zijn opgetekend.

Historisch perspectief

Ruim 5000 jaar geleden kondigde Heer Krishna aan het eind van de grote oorlog van Kurukshetra het tijdperk van *Kali Yuga* (ijzeren tijdperk) aan. In die tijd voorzag men al dat de wijsheid van het leven gedoemd was geleidelijk verloren te gaan en zocht men naar oplossingen de Veda's in hun oorspronkelijke vorm te bewaren. Uiteindelijk werden ze op schrift gezet. En nog weer later greep men terug op het schrijven van commentaren op de Veda's, waardoor de *Brâhmana's, de Upanishads, de Vedanta* en andere onderdelen van de Vedische literatuur het levenslicht zagen. Kali Yuga, het tijdperk van onwetendheid, is ook het tijdperk dat weer vooraf gaat aan *Sat Yuga*, het gouden tijdperk.

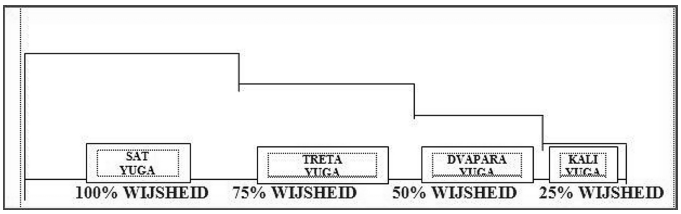

Fig. 3 Binnen de zeer lange tijdperken van de mensheid zijn er voortdurend opkomende en neerdalende perioden van wijsheid. Zoals we tegenwoordig kunnen vaststellen, gaan deze schommelingen in het menselijk bewustzijn gepaard met daarmee samenhangende, soms dramatische klimatologische en planetaire veranderingen.

Sat Yuga, het gouden tijdperk, was de periode waarin de Veda in zeer hoog aanzien stond en op het niveau van het menselijk bewustzijn werd ervaren. Al vanaf de oertijd van de mens werden de Vedische hymnen mondeling overgedragen van vader op zoon in de families der Brahmanen (priesters). Tegelijk werden de voorvaderen vereerd en de rituelen die daarbij hoorden vormden voor een belangrijk deel de basis van de Vedische cultuur en het hechte familieleven dat daar deel van uitmaakte. De priesters, die de religieuze diensten leidden, werden als de autoriteiten gezien in het bewaken en uitvoeren van de offerandes. Mede omdat zij de Vedische wijsheid geheim hielden en binnen eigen kring bewaarden en doorgaven, verkregen zij een belangrijke, aparte status binnen de Vedische gemeenschap. Zo ontwikkelde zich gaandeweg een blijvende verdeling van de maatschappij in vier categorieën, de *brahmanen* (priesters), de *ksatriyas* (krijgers), de *vaisyas* (boeren en kooplieden) en de *sudras* (dienaren).

De restanten van een zeer hoge beschaving waren nog aanwezig toen 1000-800 jaar voor Chr. de Ariërs, afkomstig uit Centraal-Azië, het subcontinent binnenvielen en zich in het noorden van India vestigden. Zeker is dat de Vedische beschaving al lang voor deze invallen tot zeer grote bloei was gekomen. Verder staat vast dat beide culturen zich vermengden en goden en halfgoden vereerden door middel van gebed, recitatie en offerande. En niet lang nadat de Ariërs India waren binnengevallen, werden de Veda's op schrift gesteld om ze voor het nageslacht te bewaren (800-600 v. Chr.).

Wetenschap en Religie

In het Hindoeïsme, dat in zijn algemeenheid als een religieuze toepassing van de Veda's wordt beschouwd, worden Vedische kenmerken en oeroude gebruiken nog steeds door honderden miljoenen gelovigen over de hele wereld beleden. Het unieke van het Hindoeïsme is dat ze rechtstreeks uit de Veda's is ont-

sproten. Dat verklaart waarom het Hindoeïsme, in tegenstelling tot alle andere wereldgodsdiensten, geen stichter kent. Het is niet gebaseerd op de ervaringen van één persoon of een groep van personen, maar op de tijdloze Veda zelf, die door de intuïtie en het uitzonderlijke vermogen van de oude zieners aan de mensheid is geopenbaard. Met haar verenigende kracht, haar alomvattendheid en haar universele benadering van geweldloosheid omarmt ze alle overtuigingen en alle vormen van spirituele of religieuze ervaring.

Westerse geleerden en filosofen hebben de grootsheid van de Vedische kennis vaak onderkend en haar op inspirerende wijze beschreven. Zij legden daarbij steeds de nadruk op zowel de complexiteit als de eenvoud van deze kennis, evenals op het feit dat het volledig samensmelt met het hele leven van elke Hindoe vanaf het moment van zijn conceptie tot zijn overgang naar een andere wereld. Het maakt daarbij niet zoveel uit of hij een oprechte gelovige is of niet, een geleerde of een analfabeet. Het gaat in het Hindoeïsme niet in de eerste plaats om geloof of dogma's, maar om juist gedrag en levenswijze. Dit verklaart ook de verdraagzaamheid jegens andere religies en een volkomen ontbreken van bekeringsdrang. Aanhangers van het Hindoeïsme vinden dat alle religies verschillende manieren zijn om hetzelfde goddelijke principe te vereren. Geen enkele religie kan daarom een monopolie op geestelijke wijsheid opeisen. Bekering tot een ander geloof is in het Hindoeïsme nooit beschouwd als iets wat speciale geestelijke voordelen zou kunnen opleveren.

Dit alles neemt niet weg dat het hedendaagse Hindoeïsme toch wel aanmerkelijk verschilt van de Indusvallei-periode waarin de Vedische Beschaving tot grote bloei was gekomen. Er is namelijk een belangrijk verschil tussen religie en wetenschap. In een religie *gelooft* men in bovennatuurlijke zaken, die door het verstand alleen niet te bevatten zijn. Een wetenschap kenmerkt zich door het *weten* van datgene wat men onderzocht heeft. De studie van de Veda's is een *wetenschap* waarin het mogelijk is alles te weten te komen over elk onderdeel van de schepping, inclusief alles over onszelf. De Vedische Wetenschap is de wetenschap van de *totaliteit van kennis*. Slechts een paar handboeken zijn voldoende om de essentie daarvan weer te geven en nog een paar andere om ze voor onszelf en voor onze kinderen toe te lichten en te bewaren. We noemen dit de Vedische literatuur, die naast de vier hoofd-Veda's uit ongeveer veertig onderdelen bestaat. Dat is alles. Dit relatief kleine aantal is mogelijk, omdat *elk woord* in de Vedische tekst vanuit wetenschappelijk standpunt een uiterst belangrijke functie vervult. Elk woord is essentieel in zijn eigen context maar eveneens in het grotere geheel van de tekst. Bovendien zijn alle facetten waaruit het woord bestaat heel functioneel, zoals de klankwaarde, betekenis, grammaticale vorm, opdeling in onderdelen, plaatsing in de zin, tijdswaarde en de eventuele handeling die het impliceert.

De wetenschappelijke waarde van de Veda's voor het welzijn van de mensheid kan gemakkelijk worden getoetst. Ten eerste hebben we een schat aan informatie van de Vedische zieners die in de geschriften is vastgelegd. Ten tweede kan elk onderdeel van de Veda worden getoetst aan de bevindingen in de moderne wetenschappen en ten derde kan zij worden geverifieerd door *directe ervaring* op het niveau van de menselijke waarneming.

Fig. 4 De uitgebreide Vedische literatuur bevat op vrijwel elk levensgebied, zoals gezondheid, onderwijs, huwelijk, architectuur, muziek en kunst, praktische toepassingen van de Vedische wijsheid. Voor de *directe ervaring* van de Veda, die de bron van alle kennis is, kunnen we gebruik maken van spirituele toepassingen, zoals yoga, meditatie en ademhalingsoefeningen.

De taal van de Veda's is het Sanskriet. Klank en vorm van de Vedische recitaties van vele eeuwen geleden zijn in essentie precies dezelfde als die ook nu nog door sommige Brahmaanse families in India ten gehore worden gebracht. Het Sanskriet wordt wel de taal der goden genoemd; ze is de taal van de kosmische computer, die tegen elk menselijk virus bestand is. Ze staat daarom boven de macht van de mens haar te veranderen of teniet te doen. In wezen zijn alle andere bestaande talen direct of indirect afgeleid van het Sanskriet. Het Sanskriet is intiem verbonden met de klanken of vibraties waaruit de hele schepping, inclusief onze eigen geest en lichaam, zijn opgebouwd.

Naar een nieuwe tijd

In haar oorsprong is de Veda de belichaming van goddelijke wijsheid die aan de mensheid is geopenbaard. Wat opvalt is het grote verschil met onze tegenwoordige tijd, die ten onder lijkt te gaan aan complexiteit, chaos en bestuurlijk onvermogen. Welk gebied van het leven we ook nemen – politiek, economisch, sociaal of religieus – het lijkt erop of de ontwikkelingen steeds sneller bergafwaarts gaan. Anderzijds stemt het tot voldoening dat in onze tijd miljoenen mensen zich voorbereiden op een nieuw tijdperk, waarin de wijsheid van het leven opnieuw een geïntegreerd onderdeel van de samenleving uitmaakt en waarin haar praktische toepassingen in alle onderdelen kan worden geleefd. Veel stromingen in de wereld hebben het pad van de *directe ervaring* van het onveranderlijke energieveld ontdekt waaruit de hele schepping voortkomt. De mensheid is zich aan het voorbereiden op een tijd waarin zij door een hogere bewustzijnsdimensie zal worden ondersteund en geleid.

De Indiase beschaving heeft in de duizenden jaren van haar bestaan alleen kunnen overleven, omdat haar traditie zo verankerd is met de onverwoestbare wijsheid van de Veda's. Om een juist begrip en inzicht te krijgen in de Indiase cultuur en haar gedachtegoed, is kennis van de Veda's onontbeerlijk. Alle latere Vedische literatuur is gebaseerd op hun autoriteit. Omdat ze een uitdrukking zijn van het Levensprincipe, de goddelijke adem, vertegenwoordigen ze het hoogste gezag op het gebied van religie, wetenschap, filosofie en moraliteit. De beoefening van yoga en meditatie is op dit moment over de hele wereld po-

pulair. Yoga is het contact zoeken met het goddelijke door zich naar binnen te keren en deze benadering heeft niet alleen India maar de hele wereld beïnvloed.

Dat sluit aan bij de universele gedachte dat alle Vedische kwaliteiten of krachten *in onszelf* te vinden zijn. De Veda's beschrijven dus in de eerste plaats onszelf, ons bewustzijn, de effecten van ons handelen en onze persoonlijke groei en hoe we dit alles in overeenstemming kunnen brengen met de universele intelligentie die in alles en iedereen aanwezig is.

*) Om dit ten volle te begrijpen verwijs ik naar mijn boek 'De Veda's voor iedereen', 2de druk, 2008, uitgegeven door Saraswati Art Publishers, Amsterdam, ISBN 90-76389-07-1.

Kush Visser (Nârada Kush '50) studeerde rechten en planologie. In 1993 volgde hij de internationale lerarenopleiding in de Vedische Astrologie. Hij maakt sindsdien deel uit van een internationale groep Ramayana-deskundigen.

Kush verzorgt trainingen, workshops en consulten op het gebied van persoonlijke ontwikkeling, levensmissie en groei van kwaliteiten (zoals geluk, wijsheid, eenvoud en schoonheid) in mensen.

Voor meer informatie: www.naradakush.nl, tel: 06-45052524. www.duc-scs/vedische_studies

* * *
*

(Ayurveda) Charaka op het spoor van planten in de Himalaya - door Nikolai Roerich

Tegenstrijdigheden in de Evangeliën en in andere Nieuw-Testamentische geschriften

✠ *Frank den Outer*

De kerkelijke leer is gegrond op de Bijbel – vooral op het Nieuwe Testament –, op geloofsregels en geloofsbelijdenissen van veel latere datum en op de traditie zoals die in de loop der eeuwen is ontstaan. Dat Nieuwe Testament bestaat uit zevenentwintig geschriften – brieven, evangeliën en een openbaring – van zeker tien verschillende schrijvers. Die geschriften geven alle op eigen wijze iets van het geloof weer van de eerste christenen. Vaak kenden de NT-schrijvers elkaars werk niet, deels door de grote verschillen in tijd en plaats van ontstaan, naast de vele andere evangeliën, en mogelijk ook brieven, die in de vroegchristelijke periode de ronde deden. De oudste brief, van Jakobus, de broer van Jezus, is ruim 15 jaar na de kruisiging geschreven, het eerste evangelie – dat van Marcus – ca. 35 jaar daarna en het laatste evangelie – dat van Johannes – ca. 80 jaar later. Doordat deze NT- geschriften achter elkaar in één boek zijn opgenomen, vallen gemakkelijk de onderlinge verschillen en tegenstrijdigheden op. In het hierna volgende zullen deze punten in de vier NT-evangeliën en in enkele brieven ter sprake worden gebracht. Er wordt niet ingegaan op de geloofsbelijdenissen van veel latere datum – eind 4de eeuw en later.

Het is dus in een periode van zo'n vier eeuwen waarin de voornaamste bronnen van de christelijk kerkelijke leer liggen, waarvan in dit artikel alleen een korte, maar zeer bepalende periode voor het christendom aan de orde komt.

De ontwikkeling van die leer is pas laat op gang gekomen – sinds ongeveer de 18de-eeuwse Verlichting

De evangeliën[1]

De NT- evangelisten waren bekend met andere evangeliën. Zeker kenden Matteüs en Lucas het evangelie van Marcus: grote delen daarvan komen letterlijk voor in dat van hen, zoals eenvoudig blijkt uit een synopsis [2] waarin de drie evangeliën in drie kolommen naast elkaar zijn geplaatst. De verschillen en tegenstrijdigheden komen dan ook duidelijk naar voren. Er zijn ook de toevoegingen van een aantal Jezus-uitspraken, die waarschijnlijk zijn overgenomen uit het evangelie van Thomas, uit de Nag Hammadi-bibliotheek! Die toevoegingen betreffen veel verwijzingen naar oude Joodse profetieën, en naar een – zij het verschillende – stamboom van Jezus. Met deze verwijzing naar oudtestamentische profetieën en het opnemen van de stamboom van Jezus wilden de evangelisten ongetwijfeld de lezer overtuigen dat Jezus de langverwachte Messias was. Daarmee negeerden zij de maagdelijke geboorte of spraken die (ongewild?) tegen; Johannes volgde, veel later, zijn eigen methode en schrijfstijl om de grootsheid van Jezus te 'bewijzen'.

De schrijvers van de evangeliën waren natuurlijk geen ooggetuigen – hun verslagen waren gebaseerd op mondelinge overleveringen, die zij aanpasten, net zoals de omstandigheden en citaten die zij vermeldden. Het 'modelleren' van de waarheid – als die al bekend zou zijn – was destijds niet ongebruikelijk; zelfs geschiedschrijvers deden dat bewust en zonder bezwaar. Niet alleen de evangelisten, ook de briefschrijvers gaven natuurlijk hun zeer persoonlijke visie; zij benaderden de gemeenten waaraan zij schreven, op zeer eigen wijze, met verschillende 'boodschappen' en bedoelingen.

Toen de uiteenlopende nieuwtestamentische geschriften in één boek bijeen gebracht waren, konden de verschillen en regelrechte tegenstrijdigheden duidelijk opvallen – het betrof immers geen feitelijkheden. Toch zal het vergelijken van 'dezelfde' delen uit die geschriften verwarren, want die verschillen vallen duidelijk op, ook al werd gebruik gemaakt van het werk van anderen, onder meer door letterlijk te citeren. Die verschillen zijn deels te verklaren door te bedenken dat Jezus' optreden en woorden op ieder van hen wel een unieke en verschillende indruk zal hebben gemaakt, zelfs wanneer het informatie betreft uit de tweede hand. De hoofdlijnen van de vier evangelieschrijvers zijn hetzelfde, maar op essentiële punten zeer verschillend, zelfs tegenstrijdig.

Die verwarrende tegenstrijdigheid in de NT-geschriften kan vaak ook wel nader worden verklaard en dan verrijkend blijken te zijn.

Verschillen en tegenstrijdigheden

Deze verschillen zullen worden nagegaan ten aanzien van een viertal thema's: 'het goede nieuws', over Jezus, over Petrus, en over de opstanding. Het betreft hier mijn keuze; op vele andere verschillen zou natuurlijk ook kunnen worden gewezen.

* het goede nieuws

Marcus vertelt, dat Jezus direct na zijn doop door Johannes de hemel zag openbreken en de Geest op zich zag neerkomen en ervoer de liefde van God. Dan verkondigt hij de goede boodschap van God: 'De tijd is rijp en het koninkrijk van God is nabij. Bekeer u! Heb geloof in de goede boodschap'. Marcus en Matteüs vatten het koninkrijk letterlijk op; een aards rijk, een grondgebied. Maar Lucas beseft, dat zij Jezus' woorden verkeerd hebben verstaan: het koninkrijk van God brengt geen verandering in de 'buitenwereld', maar in de 'binnenwereld'. Het koninkrijk van God is een veranderde staat van bewustzijn, een staat van geestelijke verlichting, een visie die met die in het Thomasevangelie (uit de Nag Hammadivondst) overeenstemt! Lucas waarschuwt voor de 'verleiders' die zeggen dat op aarde alles anders zal worden. Hij zegt, dat Gods koninkrijk er nu al is: je moet je er voor openstellen – het is een innerlijk koninkrijk. Johannes geeft een ander beeld voor het geestelijk openstellen of ontwaken: om het koninkrijk binnen te kunnen gaan, moet je opnieuw geboren worden, niet lichamelijk, maar naar de geest.

* Jezus - mens, Messias/Christus, Gods Zoon

Voor Marcus is Jezus een mens, met broers en zussen, een mens die zich van God bewust wordt tijdens zijn doop in de Jordaan. De mensen, zegt hij, beschouwen Hem als de Messias, maar Jezus zelf wilde niet als zodanig worden gezien of

vereerd. Matteüs en Lucas vinden het allemaal wat eenvoudig wat Marcus vertelt. Zij geven over de geboorte van Jezus een reeks van bijzonderheden. Jezus' geboorte wordt aan de maagd Maria aangekondigd door de engel Gabriël; vindt plaats onder bijzondere omstandigheden; wijzen uit het Oosten komen Hem in de geboortestal huldigen en engelen verkondigen de herders de geboorte. Verder geven Matteüs en Lucas een stamboom – die overigens wel van elkaar verschillen! – om aan te tonen dat Jezus de verwachte Messias is. Zij beschrijven hem gewoon als zoon van Jozef, en niet – zoals later volgens belijdenissen en ook nu nog – als Zoon van God.

Johannes, ca. 50 jaar later, schrijft helemaal niets over de geboorte en menselijk afstamming, hij wil alleen aantonen dat Jezus (de verpersoonlijking van) God is. Daarin komt Johannes dicht bij de visie van Paulus. Wat hij, Paulus, als de 'Christusgeest' omschrijft, noemt Johannes de 'Logos', het 'Woord' – het Woord dat 'in het begin was, dat God was'.

* de apostel Petrus en zijn rol

Petrus, de plaatsvervanger van Jezus op aarde? Hij is een van de eerste volgelingen van Jezus. Als Jezus wordt vervolgd, zegt hij: 'Nooit zal ik beweren dat ik u niet ken, al moet ik met u sterven' (Mc 14:31). Even later ontkent hij tot driemaal toe dat hij iets met Jezus heeft te maken. Petrus doet zijn naam geen eer aan: hij is wankelmoedig en bang, bereid te liegen.

In het evangelie van Matteüs is Petrus' rol evenmin positief. Zijn eigenlijke naam is Simon, maar Jezus (Mt 16:16-20) noemt hem Petrus, d.w.z. rots, want hij vertrouwt op zijn intuïtief weten, hem geopenbaard door 'mijn Vader in de hemel'; hij ontvangt de sleutels van het koninkrijk van de hemel, het innerlijke weten of gnosis. We vinden daar parallellen van in het Thomasevangelie.

Even later ontkent hij dat en hem wordt voorgehouden: 'Ga terug, achter mij, Satan' (Mt 16:22,23). En nog later verloochent hij Jezus tot driemaal toe (Mt 26:69-75).

Lucas is milder ten aanzien van Petrus: hij laat hem, nadat Maria Magdalena als eerste het lege graf ontdekt, ook het graf binnengaan waar hij de doeken vindt. Weer later laat hij anderen zeggen dat Jezus (het eerst) aan Simon/Petrus is verschenen (Lc 24:12,34).

En in Johannes, aan het slot van zijn evangelie (21:15-19) krijgt Petrus de bijzondere rol van Gods plaatsvervanger op aarde: 'Wijd mijn lammeren, wijd mijn schapen' – tot drie keer toe aan Petrus opgedragen. Betreft het hier een ongeloofwaardige ommekeer in zijn positie?

Dat is alleen te begrijpen met de wetenschap dat het laatste, 21e hoofdstuk, een latere toevoeging is aan het evangelie van Johannes. Nu blijkt, dat in het Thomasevangelie Jezus zijn broer Jacobus als zijn opvolger aanwijst, niet Petrus: 'Wie is het die groot over ons zal zijn? Jezus zei tegen hen: 'Waar jullie nu gekomen zijn, zullen jullie naar Jacobus de rechtvaardige gaan, omwille van wie hemel en aarde zijn ontstaan', (Thomas 12). Jezus geeft daarmee aan dat Jacobus weet wat te doen om God te kunnen ervaren, en dat hij zijn opvolger zal zijn.

[Er is dus een niet voor ieder betrouwbare bron (de toevoeging aan het slot van Johannes) die Petrus aanwijst als sleutelbewaarder en rots – de titels die de Kerk aan hem toebedeelde – en een niet door ieder geaccepteerde bron (het 'gnostisch' evangelie van Thomas) die Jacobus als zodanig noemt].

Om nu Petrus, en diens opvolger(s), als plaatsvervanger van Jezus en herder van zijn kudde en daarmee als leider van zijn volgelingen, door de Kerk als de paus te verklaren, vindt dus twijfelachtige grond gezien een latere toevoeging in de (canonieke) evangeliën. Het wordt tegengesproken door het pas een halve eeuw geleden gevonden Thomas evangelie waarin Jezus niet Petrus maar Jacobus aanwijst als zijn opvolger. Maar dit kan door de RK- Kerk natuurlijk niet zomaar worden erkend: de paus geeft zichzelf zijn eigen wijding en voert het primaat waarop hij aanspraak maakt, terug op Petrus. Daarvoor zou Jacobus dus eerder in aanmerking komen. De RK-Kerk verkondigt bovendien al van oudsher dat Petrus de eerste getuige van de opstanding is, hetgeen geacht wordt bijzondere zeggenschap te verlenen aan hem en al zijn opvolgers, de leiders van de gehele toenmalige Kerk, vanuit Rome.

Maar als hiervoor alleen de eerste getuige bepalend is, dan komt eerder Maria Magdalena dan Petrus als leider in aanmerking. Want volgens alle vier evangeliën is zij het – Maria Magdalena – die de opgestane Jezus het eerste zag (Mc, volgens het aangepaste slot 3 van Mc (16:9-20, Mt 28:9 en Lc 24:13-32). Hij verscheen weliswaar ook aan Petrus (Lc 24:33, 34; Joh 20: 11-18), maar niet als eerste. En ook, van groot gewicht: Petrus schrijft nergens over al die bijzonderheden die hem zouden zijn overkomen volgens Lucas en Johannes, en ook vermeldt hij niets over zijn benoeming (Joh 21:15-17) als herder van Jezus' kudde. Dit alles te weten, zal echter ('natuurlijk') geen enkele invloed hebben op de rk-overtuiging dat de paus de opvolger van Jezus is op aarde.

De opstanding van Jezus

Hoe wordt de opstanding beschreven in het NT? Is het een lichamelijke opstanding? Is de opstanding lichamelijk, maar niet materieel? Of geheel verschillend hiervan? De vier evangelisten en de apostel Petrus (eerste brief) schrijven daarover.

Hoewel in de vier evangeliën de opstanding zelf nergens wordt beschreven, wordt wel vermeld dat de vrouwen die het lege graf ontdekten, toegesproken werden door een in het wit geklede jongeman (Mc), door een engel (Mt), door twee mannen in stralende gewaden (Lc), door twee engelen in witte gewaden (Joh). De vrouwen moesten heengaan naar Galilea; daar zouden zij Hem zien, zoals hij had gezegd. Hij verscheen echter al eerder aan enkele leerlingen op weg daarheen. Later verscheen Hij aan zijn leerlingen, die zich achter gesloten deuren bevonden; Thomas, de ongelovige, mocht toen zijn vingers leggen op de spijkerwonden van Jezus' handen en zijde.

Bijzonder is, dat Marcus over de opstanding vaag is. Hij noemt de twee Maria's en Salome die het graf leeg zagen, hoorden wat een jongeman hen zei: 'U zoekt Jezus … . Hij is tot leven gewekt, hij is niet hier'. Toen vluchtten zij naar buiten, bevend van angst en buiten zichzelf. Ze zeiden niemand iets (!), want zij waren bang (Mc 16:1-8).

Veel eerder in zijn evangelie (12:25) meldt Marcus wat Jezus zelf over de opstanding heeft gezegd: 'Wanneer de mensen uit de doden opstaan, zijn ze als engelen in de hemel. Dus mensen staan op uit hun dode lichaam als geestelijke wezens.

Een verdere bijzonderheid is, dat het Evangelie van Thomas de opstanding helemaal niet noemt, en dat terwijl Thomas zijn evangelie schreef na de dood van Jezus, en volgens Johannes dus, de wonden in zijn zijde had gevoeld.

Alle vier evangeliën spreken over een lichamelijke opstanding van Jezus na de kruisiging. Johannes is het meest uitgebreid: zijn laatste twee hoofdstukken (20 en 21) heeft hij er geheel aan gewijd. Alle evangeliën vermelden dat het graf leeg is, de grafsteen is weggerold en dat Jezus een drietal keren verschijnt aan zijn leerlingen in zijn herkenbare lichamelijk vorm – al herkenden zij Hem niet meteen. Eén van zijn leerlingen, Thomas, mag de spijkerwonden aan handen en zij aanraken, anders kan hij het niet geloven dat Jezus werkelijk lichamelijk aanwezig is.

Er is echter wel wat 'aan de hand': Jezus kan door gesloten deuren een ruimte binnenkomen. En bij een andere gelegenheid komt hij het 'uit het niets' en loopt met een paar leerlingen mee, verdwijnt vervolgens dan even plotseling als hij is gekomen.

Behalve in de evangeliën is in andere gedeelten van het NT sprake van de opstanding van Jezus, maar – belangrijk genoeg, en vrijwel onbekend – niet van een lichamelijke, maar van een geestelijke opstanding. Dat komt voor in de oudste NT-geschriften – de brieven van Petrus en Paulus (ca. 6o n. Chr)! Petrus schrijft in zijn eerste brief (1 Pe 3:18;) 4: Hij (Jezus) is gestorven als mens van vlees en bloed, maar (zonder lichaam) tot leven gewekt in de kracht van de geest

En wat verder: Hij is de hemel binnengegaan, en heeft in de geestelijke wereld 'engelen en geestelijke krachten' aan zich onderworpen en heeft plaatsgenomen aan de rechterhand van God. 5 (1 Pe 3:22) De opstanding van Jezus Christus die ten hemel opgestegen, zetelt aan Gods rechterhand, nadat engelen en machten en krachten aan Hem onderworpen zijn. Daarmee geeft Petrus aan dat Jezus dan een uitsluitend geestelijk wezen is. Ook Paulus spreekt over een geestelijk voortleven van Jezus.

Het blijkt dus dat de lichamelijke opstanding niet wordt bevestigd in de NT evangeliën en brieven. Waarom zijn dan velen hiervan overtuigd, en verkondigt de RK-Kerk zo met stelligheid dat dogma?

De opstanding van Jezus is ook van belang voor de positie van de paus. Die positie is gegrond op de eerste getuige van het lege graf, en dat was zoals al naar voren gebracht niet Petrus. Waarschijnlijk, veel belangrijker, wordt hierbij gewezen op de aanwijzing van Petrus als herder van Jezus' kudde (Joh 21:15-17).

Geconcludeerd kan worden:

de lichamelijke opstanding van Jezus is niet houdbaar op grond van het NT; en

de benoeming van Petrus als herder – waarvan de paus in directe lijn de opvolger zou zijn – wordt alleen vermeld in het laatste, 21e hoofdstuk van het Johannesevangelie, geschreven veel later (ca. 80 jaren) ná de kruisiging dan de drie andere evangeliën Bovendien is dat laatste hoofdstuk (Joh 21) een dubieuze toevoeging van nog latere datum aan dat evangelie.

Tot slot

Weinigen zullen nu nog de Bijbel als het onfeilbare Woord van God beschouwen – daarvoor weten wij te veel over de Bijbel. Bekend is de ontstaansperiode van de verschillende nieuwtestamentische en de daaraan later gekoppelde auteursnamen; de onderlinge afhankelijkheid of gehele onafhankelijkheid van die boeken; de tegenstrijdigheden of geheel verschillende of juist overeenkomende beschrijvingen in de verschillende boeken van ogenschijnlijk dezelfde voorvallen. Dit kan verwarrend zijn. Maar de lezers moeten juist door vergelijking van die verschillen komen tot een beter inzicht in de beschreven 'werkelijkheid'. Harde uitspraken van 'zó is het', zijn niet te geven, ook niet te verwachten. Dit is getracht aan te tonen door onder meer de opstanding van Jezus: in de vier evangeliën betreft het een lichamelijke, in oudere nieuwtestamentische brieven een geestelijke opstanding. Er zijn verschillende 'niveaus' van de werkelijkheid.

* * *

Noten

1. Chronologie van
* de evangeliën: Mc ca 65; Mt 70-80, Lc 80-85 en Joh 100-110
* de Nieuwtestamentische brieven:
  - de brief van Jakobus, de broer van Jezus (ca 46).
  - de zeven echte Paulusbrieven (ca. 47- 62): Galaten, Tesssalonicenzen, Korintiërs (1 en 2), Romeinen, Filemon, Filippenzen.
  - de drie aan Paulus toegeschreven brieven (ca. 52-62): Tessalonicenzen, Efeziërs, Kolossenzen).
  - de brieven, zeker niet van Paulus: Hebreeën (ca. 88), Timoteüs en Titus (beide ca.140), Petrus (de eerste ca. 64; de tweede ca. 140, maar zeker niet van Petrus).
  - alle overigen brieven zijn van veel latere datum; zij werden meestal ondertekend, niet met hun eigen namen, maar met die van andere bekenden - om daaraan gezag te ontlenen.
2. Zie bv: Synopsis van de eerste drie evangeliën, Jos Keulers; J.J. Romen & Zonen, Roermond-Maaseik, 1958.
3. Het slot van Marcus (16:9-20) is in tweede helft van de negentiende eeuw aan het licht gekomen. Het ontbrak in de oudste evangelieversies (die voorkomen in de Codex Synaiticus, de Codex Vaticanus (beide uit 4e eeuw) en de Codex Syniscus (5e eeuw).
4. In een andere vertaling (KBS, Willibrord): Hij is gedood naar het lichaam, maar tot leven gewekt door de Geest.(1 Pe 3:18) .
5. In een andere vertaling (KBS, Willibrord): De opstanding van Jezus Christus die ten hemel is opgestegen, zetelt aan Gods rechterhand, nadat engelen en machten en krachten aan Hem onderworpen zijn. (1 Pet 3:22

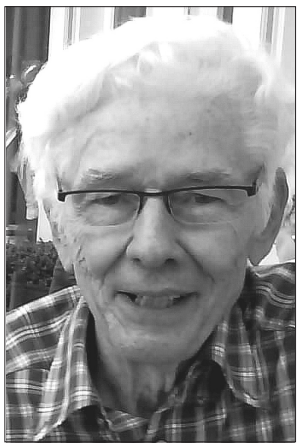

Frank R. den Outer (1934) is regionair bisschop emeritus van de Vrij-Katholieke Kerk in Nederland. Na te zijn afgestudeerd aan de TU Delft was hij een viertal jaren werkzaam bij een bedrijf in de UK. In London kreeg hij in 1963 de priesterwijding. Terug in Nederland kwam hij in dienst van een elektrotechnische, industriële firma die hem in vele delen van de wereld bracht. Zijn bisschopswijding vond plaats in 2002 in Amsterdam.

De auteur is christo-centrisch georiënteerd, en erkent dankbaar dat spirituele stromingen in theosofie en gnostiek uit de jaren '20 verdiepend hebben gewerkt op het vrij-katholieke denken en de liturgische vormen. Voor verdere verdieping van de VK-leer en liturgie is de huidige tijd zeker toegankelijk.

* * * * *
* * *
*

De Relatie Mens-God (Dl 1)

Anita Hoevenaars

In deze serie verdiep ik me in de relatie mens-God. Omdat wij uit God voortgekomen zijn, altijd in God bestaan en volledig in God zullen terugkeren, is deze relatie de belangrijkste. Het is de basis van waaruit wij leven als mens. Onze relatie met God bepaalt wie wij als mens zijn. Of we nu wel of niet in het goddelijke geloven, wat we denken over God en hoe we het goddelijke ook ervaren, dit zien we altijd terug in ons menselijke denken, voelen en handelen. In dit eerste artikel ga ik in op het beeld dat wij hebben van God en onszelf als mens.

Spiritueel en psychologisch

Wij mensen zijn spirituele en psychologische wezens. We zijn spirituele wezens, omdat we voortkomen uit de Goddelijke, Liefdevolle Bron en in elke cel van ons lichaam huist Goddelijk Bewustzijn en Liefde. Onze ziel en geest hebben eeuwig leven, omdat zij direct met God verbonden zijn. Door de vele (fysieke) levens heen drukt onze ziel zich uit in tal van persoonlijkheden om zo ervaring op te doen en zichzelf te leren kennen.

We zijn psychologische wezens, omdat we onszelf ervaren door middel van persoonlijke gedachten, gevoelens en handelingen. Onze ziel drukt zichzelf uit in een menselijk individu en alle ervaringen van onszelf als zijnde die persoon, betreffen de psychologie. Hiermee verbind ik de psychologie direct met onze ziel en onze andere levens. Ons huidige leven is er een van een lange reeks en al die levens zijn direct met elkaar verbonden en vertegenwoordigen een lang menselijk leven, uitgedrukt in verschillende levens. Willen we onszelf op menselijk en goddelijk niveau begrijpen, dan is het nodig om onze hele cyclus als mens(heid) te omarmen. Zoals je in tijden van reflectie en bezinning je hele huidige leven beschouwt om dichter bij jezelf te komen.

Omdat wij tegelijk een menselijk en een Goddelijk wezen zijn, zijn we tegelijk psychologisch en spiritueel. Het is mijn passie om die twee invalshoeken met elkaar te verbinden, omdat inzicht op beide niveaus ons dieper brengt. Zo ontstaat er o.a. inzicht in de mechanismen die zich afspelen in de relatie mens-God. Inzicht hierin geeft ons de kans om deze relatie te bevrijden en uit te zuiveren van onwaarheden, belastende ideeën en emoties en dieper door te dringen in de waarheid. Een waarheid die steeds weer nieuwe dieptes zal ontvouwen in ons en die tegelijk een mysterie blijft. Het Goddelijke is oneindig diep en onze relatie hiermee bepaalt hoe open en direct we deze diepten ervaren en integreren in ons menszijn. Niet alleen in speciaal daarvoor bestemde ruimtes en ontmoetingen, maar (vooral) in het gewone leven van alledag.

Mens-Godsbeeld

Om de relatie mens-God werkelijk te begrijpen en dieper te doorgronden, is het belangrijk om ons eigen mensbeeld en Godsbeeld helder te zien. In het christendom zien we meestal een mensbeeld dat gebaseerd is op zondebesef. De mens is zondig en leeft vanuit een schuldgevoel en met de druk boete te moeten doen. Alhoewel dit beeld tegenwoordig veel minder actief uitgedragen wordt en vaak als verouderd wordt gezien, zit dit zondebesef met haar schuld diep in ons verankerd. Tegenover dit mensbeeld staat een godsbeeld dat een oordelende en straffende god aan ons toont. Hij is degene die oordeelt over onze zonden en wel of niet vergeeft. Deze god staat buiten zijn aardse schepping en is wezenlijk van ons gescheiden. Het is onmogelijk voor ons als zondige mens om ooit met deze god een te zijn. We kunnen niet aan onze zondigheid ontsnappen, omdat die in ons menszijn is verankerd. Een vrij hopeloze situatie dus, als het gaat over zoeken naar een liefdevolle en innig verbonden relatie mens-God. Dat Jezus onze zonden op zich neemt en ons zo bevrijdt, is dan een idee over Jezus dat een weg opent om uit de hopeloze impasse te komen van ons zondig zijn. De bevrijding hiervan ligt buiten onszelf in Jezus de Christus en door hem te volgen opent zich een weg naar God.

Deze structuur zien we ook terug in godsdiensten waarbij de geestelijken voor ons mensen de weg naar God zijn. De geestelijken die blijkbaar wel direct contact met Jezus en/of God kunnen hebben; en wij als mensen zijn dus van hen afhankelijk.

Dit is de traditie waar we al lang in vertoeven en die steeds meer om vernieuwing vraagt. Ongetwijfeld heeft deze manier van kijken ons in het verleden gediend. Het idee van een zondige mens en Jezus als de verlosser was een concept waardoor we een antwoord hadden op het feit waarom we als mens niet in liefde en harmonie leefden en er was een weg om daaraan te ontsnappen. De schaduwkanten van deze denkwijze heeft op haar beurt weer veel disharmonie en liefdeloos gedrag teweeg gebracht. Levend vanuit angst en de macht buiten onszelf leggen ,bij de geestelijken, heeft allerlei vormen van machtsmisbruik met zich meegebracht. Onderdrukking, (psychisch en fysiek) geweld, seksueel misbruik, etc. Hoe meer we ons bevrijden van dit mens-godsbeeld hoe dieper we in de beerput kunnen kijken van deze schaduwkanten.

Psychologie van mens-Godsbeeld

Als we psychologisch naar dit mens-godsbeeld kijken, dan zien we hetzelfde als wat we in kinderen zien gebeuren die geen geborgenheid en liefde ervaren bij hun ouders. Daar waar we als kind die liefdevolle geborgenheid niet ervaren, is de angst en de pijn hiervan zo groot dat we ons hiervoor afsluiten. Tegelijk zijn we qua bewustzijn nog niet ontwikkeld genoeg om te begrijpen wat er zich afspeelt in de ouders en tussen hen en ons. We kunnen niet overzien waarom onze ouders die liefde niet bieden. Bovendien zijn we fysiek en emotioneel enorm afhankelijk van hen. Deze afhankelijkheid heeft tot gevolg dat we onze ouders eren en trouw zijn, ook als ze geen liefde geven. De angst die we voelen als we onder ogen zien dat onze ouders niet perfect liefdevol zijn, is te groot voor een jong kind. Omdat we de niet-liefde van onze ouders als kind niet kunnen begrijpen en onze afhankelijkheid het nodig

heeft om te denken dat onze ouders oké zijn, is er in onze kinderlijke geest maar één reden mogelijk waarom we de liefde niet ontvangen die we nodig hebben: het ligt aan ons. Wij doen iets niet goed, wij zijn niet goed zoals we zijn. Het kind legt de schuld bij zichzelf! Uit pure onwetendheid en afhankelijkheid, niet omdat het schuldig is.

Als we door die bril kijken naar het zondebesef van de mens, dan zien we precies hetzelfde mechanisme terug: de mens lijdt en kan niet overzien waarom het zo is. We leven hier op aarde afgescheiden van de bron van onvoorwaardelijke liefde met de angst en pijn die dit met zich meebrengt. We zetten onszelf in om er het beste van te maken en tegelijk denken we dat het aan ons ligt. We hebben een verklaring nodig waarom het leven zwaar en moeilijk is. Onze verklaring hiervoor is, dat wij iets niet goed gedaan hebben waardoor we in deze angstige wereld beland zijn. We zijn als kinderen die de liefdevolle geborgenheid missen en reageren als kinderen door daar onze (beperkte) ideeën over te ontwikkelen.

Het hele idee van de zondeval kun je dus zien als de psychologische reactie van kinderen in nood. Wij, de kinderen van God, zijn in nood en kunnen de diepere inzichten hierin niet bevatten en creëren zo zelf een idee: het is onze eigen schuld, wij hebben iets niet goed gedaan.

Als volwassenen weten we, dat het niet de schuld van kinderen is als de ouders niet in staat zijn hen onvoorwaardelijke geborgenheid en liefde te bieden. Wat de oorzaak bij de ouders hiervan ook is: het kind heeft er geen schuld aan. Schuld is niet meer dan een idee en gevoel dat opkomt, omdat we de dieper liggende waarheid niet bevatten. Zo is het ook met het niet ervaren van de onvoorwaardelijke verbondenheid en liefde van het goddelijke naar ons. Schuldgevoel hierover ontstaat alleen maar, omdat we de dieper liggende waarheid niet kunnen bevatten. Hiermee plaats ik het mens-godsbeeld, dat zondebesef en schuld in zich draagt, in het psychologische perspectief van onze kinderlijke reactie op iets wat we niet begrijpen.

Spirituele kant van mens-Godsbeeld

Als we naar het mens-Godsbeeld van zondeval en schuld kijken vanuit het spirituele perspectief, dan zien we weer heel iets anders. Het eten van de appel van de boom van goed en kwaad opende een nieuwe wereld. We betraden de wereld van polariteiten en verlieten daardoor de wereld van eenheid en harmonie (het paradijs). We raakten volledig opgenomen in een bewustzijn dat gekenmerkt wordt door het ervaren van een afgescheidenheid tussen onszelf en God en een heen en weer geslingerd worden tussen polariteiten. Een bewustzijn dat de inbedding van onvoorwaardelijke liefde en verbondenheid met het Goddelijke mist. In dit dualiteitsbewustzijn vertoeven we helemaal in de stoffelijke wereld van tegenstellingen. Licht en donker, pijn en vreugde, liefde en angst, vriend en vijand, mannelijk en vrouwelijk, etc. We zijn het grote geheel en de eenheid in alles kwijtgeraakt. Hierdoor bewegen we tussen licht-donker, mannelijk-vrouwelijk ed. op en neer, zonder volledige heelheid en harmonie te vinden. We blijven zoeken naar die harmonie, ervaren die tijdelijk en raken die weer kwijt.

Het is juist deze zoektocht die de zin van dit dualiteitsbewustzijn is. Op onze tocht door de polariteiten hebben we de kans om delen van het geheel diepgaand te ervaren en te leren kennen. Hierin ontwikkelen we krachten en kennis in ons individu-zijn. Juist door het gemis aan het ervaren van onvoorwaardelijke eenheid en liefde, komen er krachten in ons vrij die onze menselijke en spirituele groei dienen. We moeten angsten overwinnen en we ontwikkelen moed en doorzettingsvermogen. We moeten met onveiligheid omgaan en ontwikkelen ondernemingszin en creativiteit om veiligheid te leren creëren. We moeten met afgescheidenheid omgaan en leren samenwerken en maatschappelijke structuren opbouwen. We leren zelfstandige, creatieve, ondernemende individuen te zijn. Al lukt het ons niet werkelijke harmonie in ons leven en onze wereld te brengen, we groeien wel enorm.

Het leven in dualiteitsbewustzijn zie ik dan ook niet als een zondeval, maar als een kans. Een kans voor groei van bewustzijn en liefde, juist omdat we eenheid en liefde missen. We kunnen het leven in polariteiten zien als een mogelijkheid die God in het universum heeft opgenomen. We zijn nooit verbannen. We zijn slechts een wereld binnengegaan die de mogelijkheid biedt om niet-liefde, niet-eenheid en niet-Goddelijk te ervaren. Deze wereld is volledig opgenomen in liefde, eenheid en Goddelijkheid. Het idee dat we afgescheiden geraakt zijn van God door onze zonde, is een idee dat typerend is voor het dualiteitsbewustzijn. Spiritueel gezien is er geen afgescheidenheid en is er geen zonde. Het Goddelijke is altijd en overal aanwezig. Het Goddelijke heeft altijd en overal lief. Het ís de onvoorwaardelijke liefde en het ís de onvoorwaardelijke eenheid.

Wanneer we zien dat onze manier van denken en ervaren een illusie is binnen de waarheid van het Goddelijke, opent zich een nieuw perspectief. Al ervaren we de illusie als waar, het is een wereld binnen de goddelijke waarheid en niet de goddelijke waarheid zelf. Zonde, schuld, en boete bestaan in die illusionaire wereld en zijn op goddelijke niveau niet waar. Ze bestaan in onze wereld en dienen het doel van groei.

Natuurlijk moeten we wel leren omgaan met onze ideeën en gevoelens van schuld en boete. We kunnen onszelf er echter nooit van bevrijden, als we niet bereid zijn om te zien dat de waarheid groter is dan dat. Dat wij schuldig zijn, is een menselijk bedenksel om onze wereld te verklaren. Het is een psychologisch proces om te overleven met angst en pijn. Spiritueel gezien leven we in een wereld die de illusie in zich draagt van afgescheiden zijn van Goddelijke liefde en eenheid. Het doel hiervan is groei van bewustzijn en liefde. Een groei die ons mensen dient en die het Goddelijke dient. God drukt zichzelf uit in menselijke individuen. In ons kan het Goddelijke zichzelf ervaren. Het is ook in en door ons dat het Goddelijke kan groeien. Al onze ervaringen keren terug naar God en voegen iets toe aan de intensiteit van God. Hoe perfect het Goddelijke ook al is, het neemt toe in intensiteit door alle ervaringen die wij hebben. Zo dienen wij God door ons menselijke pad te gaan.

We hoeven dus niet meer te doen dan onszelf te zijn, onszelf te leren kennen en lief te hebben, onvoorwaardelijk. Hierin doen we precies wat bedoeld is en hierin dienen we onszelf én God. Als we werkelijk onszelf leren kennen en liefhebben, leren we God kennen en liefhebben. We zijn uit God voortgekomen, God bestaat ín ons en wij bestaan in God. De afgescheidenheid mens-God is een illusie. Als we onszelf en God bezien vanuit eenheid tussen mens en God, is het duidelijk dat we door onszelf te leren kennen, God leren kennen. Door onszelf lief te hebben, God lief hebben.

Herinner jezelf aan het bestaan van eenheid, van liefde
Weet dat al je ervaringen opgenomen zijn in eenheid en liefde
Ervaar dat je een kind van God bent, altijd en overal.

Anita Hoevenaars is therapeute / healer en geeft cursussen. Volgend jaar verschijnt haar boek *De verandering in ons bewustzijn, Deel 1*: Relatie; (Deel 2: Leegte, volgt).

Haar passie ligt in het spiritueel en psychologisch begrijpen van de oorzaak van ons lijden, om zo de bevrijding ervan te vinden. Zij voelt zichzelf midden in de gevolgen van onze spirituele evolutie staan en is gericht op een spirituele groei die werkt in ons dagelijks leven.

Voor meer informatie: www.bewustinrelatie.nl

Wat is de Vrij-Katholieke Kerk?

De Vrij-Katholieke Kerk

is één van de meer dan dertig katholieke Kerken in de wereld, die onafhankelijk zijn van 'Rome';
- verkondigt de christelijke leer, geïnspireerd vanuit theosofie en gnosis, zoals zij die verstaat en weergeeft in het licht van de voortgaande spirituele ontwikkeling van de mens;
beschouwt die leer daarom als niet-dogmatisch, evenmin stelt zij onderschrijven daarvan als voorwaarde tot lidmaatschap;
bedient de zeven Sacramenten, in naam van Christus;
richt geen scheidsmuren op rond haar altaren: eenieder is welkom bij haar erediensten, en ieder wordt bij de Heilige Mis van harte uitgenodigd tot de Communie, ongeacht lidmaatschap of geloof;
laat eenieder de grootste mate van vrijheid in denken en geloven; en eerbiedigt ieders persoonlijke geweten, in de overtuiging dat zonder volledige vrijheid spirituele groei van de mens niet mogelijk is;
is een Kerk met apostolische successie, verkregen in het begin van de 20e eeuw via de Oud-Katholieke Kerk, waardoor zij zich verbonden weet met de historische Kerk aller eeuwen.

De geestelijkheid van de Vrij-Katholieke Kerk wordt geen celibaat voorgeschreven en verricht haar diensten zonder persoonlijke, geldelijke vergoeding; zij moet dus zelf in haar levensonderhoud voorzien.

Zij maakt geen aanspraak op gezag over het persoonlijke geweten van mensen. De nadruk ligt op haar functie als bedienaar van de Sacramenten en het voorgaan in de erediensten, alsook op het verlenen van hulp aan hen die dat nodig hebben of daarom vragen.

In de 'VKK in Nederland' (en aangesloten landen) staan alle wijdingen en ambten open voor zowel mannen als vrouwen. Onder de geestelijken van deze Kerk in Nederland bevinden zich momenteel twee vrouwelijke priesters en twee diakens.

Adressen

Regionaris Vrij-Katholieke Kerk in Nederland
Mgr. F.R. den Outer. Diedenweg 29, 6703 GS Wageningen.
Vicaris-generaal
Mgr. P.O. Baaij. Kajuit 11, 1319 AL Almere.
Centraal Kerkbestuur
Secr.: Gijsselterweg 17.a, 7963 PG Ruinen
Penningm.: bank 73.24.53.690; giro 302100, t.n.v.
Ger Luijten, penningm. VKK-CKB, Amersfoort
Clericale Synode
Secr.: De Regentesse 157, 1273 JZ Huizen.
Web-site VKK-NL: www.vkk.nl

Adressen kerkgemeenten in Nederland

Amsterdam
St. Gabriëlkerk, Deurloostraat 17.
Secr.: Kajuit 11, 1319 AL Almere.
Arnhem
Kerk van Onze Lieve Vrouwe en al Haar Engelen,
Cattepoelseweg/Wagnerlaan.
Secr.: Fort 5, 6852 CS Huissen
Den Haag
St. Albaankerk, Rietzangerlaan 2a.
Secr.: Burgemeester Keijzerlaan 125 2262 BE Leidschendam.
Haarlem
St. Raphaëlkerk, Popellaan 1, Bloemendaal.
Secr.: Rollandstraat 3, 2013 SL Haarlem.
Naarden
Kerk van de H.Michaël en alle Engelen, Meentweg 9.
Secr.: Badhuislaan 18, 1402 ST Bussum
Raalte
Christus Pantocratorkerk, Stationsstraat 21.
Secr.: Wielewaalstraat 11, 7471 HC Goor.
Rotterdam
St. Franciscuskerk, Gerrit van der Lindestraat 65.
Secr.: Jan Steenstraat 25, 3117 TB Schiedam.
Utrecht
St. Maartenkapel, Herenstraat 27.
Secr.: Ambt. Dorknoperlaan 41, 1336 GA Almere.
Zwolle
St. Michaëlkerk, Enkstraat 44.
Secr.: Gijsselterweg 17 a, 7963 PG Ruinen

Engelen - Archetypen, Energieën of Entiteiten

Johan Pameijer

Zigzaggend door een kettingbotsing. Het is me overkomen. Een mistbank doemde op als een grijze muur. Links en rechts knalden de auto's op elkaar. Het gieren van remmen, brekend glas en gegil. De hel brak los. En ik? Ik dreef mijn auto koelbloedig tussen de rokende wrakken door naar de vrijheid. Ongedeerd maar zwaar geëmotioneerd laveerde ik het vehikel weg van de chaos van versplinterd staal. Tien doden en vele gewonden lieten we achter ons. Het eerste wat ik zei daar tussen Salzburg en München: "Een engel reed mee." En dat geloof ik nog steeds. Ruim twintig jaar na het slagveld op de snelweg geloof ik daar nog steeds in. Wie stuurde het voertuig zo vastberaden tussen de wrakken door? Wie redde zelfverzekerd ons leven? En de volgende vraag: waarom, juist ons leven? – Een engel reed mee. Het ontglipt je zomaar, maar wat zeg je eigenlijk? Hetzelfde wat zoveel getuigen in de vele verzamelbundels over de hulp van engelen hebben verteld. Met zijn bestseller "Een engel op je pad" wierp de Haarlemse huisarts H.C. Moolenburg de knuppel in het hoenderhok. Zijn boek maakte vele tongen los. Daar kwamen ze, de engelverhalen. Bij stromen regenden ze uit de hemel. Na een afwezigheid van enkele eeuwen keerden de engelen terug op aarde. Ze mengden zich weer tussen de mensen en grepen in waar het nodig was.

Rond die tijd schreef de Nederlandse angeloog - jazeker, een wetenschappelijke engelkundige – dr. R. Boon, een boekje met als intrigerende ondertitel *"De ontmaskering van een pedant ongeloof."* Aan het schrijven van dat boek was langdurige aarzeling vooraf gegaan. "Wie, behalve de schrijver, interesseert zich nog voor engelen?" vroeg hij zichzelf af. "Het heeft geen zin iets te publiceren over een onderwerp waarvoor ogenschijnlijk geen belangstelling bestaat." Toch maakten dergelijke overwegingen de auteur bewust van de noodzaak van zijn studie. "We zijn ver verwijderd geraakt van de ontvankelijkheid voor 'de dingen die boven zijn," motiveerde dr. Boon zijn werk. Na hem week de terughouding. De bioloog Rupert Sheldrake en de theoloog Matthew Fox publiceerden een geleerde dialoog over engelen en in 2002 verscheen een kloek standaardwerk over engelen onder de titel *"Boodschappers uit hogere sferen."* Engelen raken weer in de mode.

Terugziend op mijn eigen leven herinner ik me een kleine engel, die biddend aan het voeteneind van mijn kinderbedje verscheen en door mijn moeder werd gezien. Drie jaar oud lag ik zwaar ziek te bed en ik zou zeker sterven. Mijn bezorgde moeder stond handenwringend in de deuropening. Plotseling ontwaarde ze hem, de kleine, biddende lichtgestalte, gehuld in een gouden aureool. Ze heeft het me vaak verteld. Het was één van de indrukwekkendste ervaringen van haar korte leven. Vooral omdat ik diezelfde avond weer begon te eten en de volgende dag tegen alle verwachtingen in zienderogen opknapte. De engel had zijn werk gedaan.

Vele jaren later zag mijn driejarige kleindochtertje een engel in de kerk te Raalte. Vriendelijk zwaaide ze naar het wezentje dat links boven het altaar zweefde. "Naar wie zwaai je?" vroeg mijn vrouw verwonderd. "Naar die engel," antwoordde het frêle meisje. "Die zit er toch altijd", voegde ze er met ontwapende vanzelfsprekendheid aan toe. Ze bestaan dus toch, de onzichtbare weldoeners. Een pathologische fixatie op het materialisme verdreef hen uit het menselijk bewustzijn, maar in het laatste kwart van de twintigste eeuw werd er weer naar ze uit gekeken.

De kosmische machine

Toch zijn engelen ingebed in de wereldcultuur. Vrijwel alle heilige schriften bevolken ze. Onze eigen Bijbel staat vol met anekdotes over engelen. Denk maar aan het gevecht van Jacob met de engel of de geboorteaankondiging van Jezus. In die oude tijden bestond geen enkele twijfel aan het bestaan van deze hogere lichtwezens. Overal ter wereld maakten de deva's, de apsara's en de goden deel uit van het dagelijkse leven. Niemand twijfelde eraan of Zeus, Pallas Athene en Poseidon waren levende entiteiten, niet gebonden aan aardse beperkingen, maar voorzien van een allesoverziend besef van het bestaan. Krishna, Rama en Vishnoe maakten deel uit van de normale Indiase omgangsvormen.

Nooit was er een tijd die bovennatuurlijke wezens zo negeerde als de laatste eeuwen in het Westen. Ondanks de dominantie van de Rooms-Katholieke Kerk waren engelen verdrongen naar de gebedsnissen van de kloosters. Het klassieke werk van de zesde-eeuwse neo-platoonse mysticus Dionysius de pseudo-Areopagiet *"De hemelse hiërarchieën"* werd nog slechts in obscure achterkamertjes gelezen. Het Westen maakte schoon schip met onbewijsbare nonsens uit een ver verleden.

Sedert de zestiende eeuw steunde de wetenschap op het mechanistische wereldbeeld van Newton. Het universum was een gigantische machine, bestuurd door onpersoonlijke natuurwetten en overgelaten aan de grillen van puur toeval. Een godheid kwam er niet aan te pas, laat staan de engelen. Darwin wees de schepping in zeven dagen naar de prullenmand met zijn alom aanvaarde evolutietheorie. God werd verbannen naar de kerken en de protestantse theologie ruimde zelfs geen plaats in voor de engelen. Een ontzield universum holde het spirituele leven van de westerse mens tot op de bodem uit. Voor het bestaan van engelen bestond geen enkele wetenschappelijke grondslag.

Licht in de duisternis

Maar... "wetenschap zonder religie is lam en religie zonder wetenschap is blind", sprak in het eerste kwart van de twintigste eeuw een Joodse geleerde met een wilde haardos. Zijn naam, Albert Einstein, wordt tot de huidige dag met respect genoemd. Einstein koesterde de diepgewortelde overtuiging van een intelligente scheppingsmacht aan de basis van het onbegrijpelijke universum. Achter de uiterlijke dingen gaat een ordening schuil die alleen met de intuïtie kan worden doorvorst, beweerde de bedenker van de fameuze formule $E = MC^2$ ofwel materie is energie. Daarmee zette hij de wetenschap op zijn kop en reikte de religie, in welke vorm dan ook, de hand.

Zijn doorbraak naar het licht verdreef de wetenschappelijke duisternis van de negentiende eeuw. Volgens Einstein koos God altijd de eenvoudigste weg. Eenvoudiger dan de vermaarde formule kan de status van de kosmos niet worden uitgebeeld. Alle materie berust op energie.

De oorspronkelijke lichtenergie schiet met de onvoorstelbare snelheid van 300.000 kilometer per seconde door de ruimte en doordringt alles wat op zijn weg komt.

Sneller dan licht, zo stelde Einstein proefondervindelijk vast, kan niets zich voortbewegen. Maar dat schept consequenties voor tijd en ruimte. Een materieel voorwerp dat de snelheid van het licht nadert, zal in energie overgaan; en de tijd, zo berekende Einstein, zal eveneens bekorten en komen stil te staan. Op de snelheid van het licht bestaan tijd en ruimte niet meer. Ruimte en tijd zijn illusies en daarvan moeten we ons bevrijden, zei de geniale geleerde. Hoewel onbegrijpelijk voor het gewone verstand, kon Einstein zijn stelling wiskundig bewijzen. Zijn beide relativiteitstheorieën zijn algemeen aanvaard. De stoffelijke wereld berust op licht. Schepping is vertraging van de oorspronkelijke lichtsnelheid. In de woorden van de beroemde fysicus David Böhm: “Materie is bevroren licht.” Anders gezegd: de mens is in zijn diepste zijn een lichtwezen. Dat maakt hem tot familie van de engelen.

Omstreeks dezelfde tijd formuleerde Wolfgang Pauli de grondslag van de inmiddels hoog ontwikkelde kwantummechanica. Op haar beurt levert deze theorie vrijwel onweerlegbare aanwijzingen voor het primaat van Bewustzijn. Er moet wel een superieur Bewustzijn aan het begin van het universum aan het werk zijn geweest om alle onzekerheden en onbepaaldheden te vertalen in de perfecte ordening van het totale universum. Ons wereldbeeld verschilt totaal van dat van onze voorouders. In de wijze waarop onze geleerden en de geïnteresseerde leken het universum zien, is een uiterst belangrijke plaats ingeruimd voor de engelen.

Oerbeelden van het onbewuste

Een beroemde generatiegenoot van Einstein en Pauli speurde onder de rook van de Zwitserse steden Basel en Zürich naar de diepten van de menselijke ziel. Carl Gustav Jung ontdekte een treffende overeenkomst tussen de grote mythische verhalen van de oudheid en het droomleven van veel van zijn patiënten. Gedurende zijn zestigjarige loopbaan analyseerde hij 80.000 dromen. Dat leverde hem de munitie op voor een van de grootste psychologische explosies aller tijden: het bestaan van collectieve oerbeelden, door hem, in navolging van Plato, archetypen genoemd. Zolang er mensen bestaan, verzamelden zij beelden en gedachten omtrent goden en demonen, natuur en universum. Al deze beelden raakten niet verloren, maar verdwenen in een gemeenschappelijk archief, het zogenaamde collectieve onbewuste in ieder mens.

Nadrukkelijk bewonen God, de Wereldmoeder, de duivel en de engelen (of goden) dit collectieve onbewuste. Dit bracht de analytica Ursula Bernauer tot de volgende gedachte: “Diepte-psychologisch gesproken is de engel een archetype dat iets symboliseert en transcendeert dat voor het bewustzijn ontoegankelijk is en toch in het persoonlijke leven vorm wil krijgen. Wat wij van het archetype kunnen kennen, is zijn uitwerking of boodschap, die een verandering van het bewustzijn met zich meebrengt.”

Naast deze psychologische benadering staat de natuurkundige uitleg van iemand als Rupert Sheldrake, die zonder enige terughoudendheid de engelen identificeert met fotonen, de zuivere lichtenergie, want, zegt hij: “Ze hebben geen massa en geen lichaam”. Hij citeert de bioloog Alfred Russell Wallace, die de evolutietheorie van Darwin nuanceerde door te stellen, dat de natuurlijke selectie geleid werd door creatieve intelligenties, die hij vereenzelvigde met engelen.

De kosmos is in hiërarchieën georganiseerd: melkwegstelsels, zonnestelsels, planeten en hun satellieten. Op elk niveau is er heelheid, die op haar beurt weer omvat wordt door een hogere vorm van heelheid, een bewijs misschien, aldus de debaters Fox en Sheldrake, voor het bestaan van hiërarchieën van ordende intelligenties.

De hemelse hiërarchieën

Hier beginnen we zelf na te denken. En te speculeren. Want laten we eerlijk zijn, niemand – ook Dionysius de pseudo-Areopagiet niet – weet precies hoe de engelenrijken in elkaar zitten en hoe ze in verhouding staan tot enerzijds God en anderzijds de mens. Dyonisius was duidelijk een man met een visionaire geest. Misschien kon hij niet de hele engelenwereld overzien, hij kon er toch een geloofwaardige indicatie van geven, gebaseerd op de bijbelse overlevering en zijn eigen intuïtieve waarneming. Vrijmoedig beschreef hij negen orden, verdeeld over drie hiërarchische groepen. Zijn indeling vormt nog altijd een goede handleiding voor verdere studie.

Op het hoogste niveau trof hij de Serafijnen, Cherubijnen en Vorsten aan, de hiërarchie van Creatie van het universum. Een trede lager vinden we de Heerschappijen, Machten en Krachten, die samen werken aan de Manifestatie in het zichtbare bereik. Daaronder ontmoeten we Vorsten, Aartsengelen en Engelen, werkzaam in het proces van Bewustwording van het kosmische proces. Creatie, Manifestatie en Bewustwording vormen ook de grondslag van de drievuldigheid Vader, Zoon en Heilige Geest. Dan is het nog maar een kleine stap naar een volgende identificatie: Serafijnen, Cherubijnen en Vorsten vertegenwoordigen de Vader. Ze zouden onder leiding staan van de aartsengel Michael. Heerschappijen, Machten en Krachten werken uit naam van de Zoon en hebben Gabriël als hun leider, terwijl de Vorsten, Aartsengelen en Engelen, onder leiding van Rafael, in connectie staan met de Heilige Geest. Een aanvullende verbinding kan helpen bij een meditatie op de engelenrijken, namelijk die van Geest, Ziel en Lichaam.

De maatgevende indeling van Dionysius kent aan de Serafijnen, “zij die opwekken of in vlam zetten” de kwaliteiten van Liefde en Leven toe; de Cherubijnen zijn de schenkers van overvloedige Kennis. Zij storten hun Wijsheid in de vaten van de schepping, terwijl de Tronen de onaantastbare goddelijke macht in stand houden. De tweede orde heeft als taak het hogere en het lagere in evenwicht samen te bundelen. De Overheden streven naar de onophoudelijke heerschappij van het goddelijke, de Krachten houden de goddelijke Kracht in stand en de Machten beheersen de ordening in de schepping.

De laagste triade nadert het dichtst de mensheid. Hier wonen de engelen die zich soms, met bemiddeling van het menselijke bewustzijn, projecteren in de wereld, hulp verlenen waar nood heerst en intenties verlenen waar onzekerheid troef is. De Vorsten wekken op tot absolute toewijding aan de godheid, de Aartsengelen omvatten de hogere, middelste en laagste triade. Uit hun midden is het Uriël, een zuil van Licht, die hoog en laag omsluit in de cirkel van de oorspronkelijke lichtenergie. De Engelen ten slotte keren zich echt naar de mensheid en participeren in allerlei hoedanigheden in wereldse activiteiten.

Zeven rijken

Vuur en licht zijn de bouwstoffen van de engelenwezens. Anders dan wij hebben ze geen lichaam en evenmin een vorm. Hun wezen bestaat uit pure energie. Zodra er behoefte bestaat om zich binnen de zintuiglijke gebieden te openbaren, dan gebruiken ze daar de menselijke energie voor en projecteren ze zich in de voorstelling die wij van ze hebben.

Volgens Matthew Fox kunnen de negen koren met de microkosmos van de mens communiceren via de chakra's. "Je kunt spreken van vuur in elk van de chakra's, want ze bevatten allemaal het vuurelement," Het basischakra is de zetel van het slangenvuur, het seksuele vuur in het tweede chakra; het boze vuur van hartstocht en woede in het derde chakra; het vuur van de liefde in het hartchakra, het vuur van spreken en denken in het keelchakra en het vuur van de verlichtende intuïtie in het voorhoofdchakra, het derde oog en dan nog het alles omvattende vuur van het kruinchakra. Dat beeld stijgt op uit de woorden van Matthew Fox in zijn verhelderende samenspraak met Rupert Sheldrake.

Daar wil ik een kanttekening bij maken. De vuren van de drie onderste chakra's zijn werkelijk vurig, brandbaar en verhittend. In de bovenste drie chakra's is het vuur getransformeerd tot licht. Het licht van het denken, het licht van de intuïtie en het goddelijke licht, dat alles omvat. In het hartchakra, het vierde, zijn vuur en licht gemengd en dat blijkt ook uit het dubbele aspect van de liefde. Dat is een aansprekend beeld van de werkzaamheid van engelen in het bereik van de menselijke persoonlijkheid. De zeven rijken van de chakra's lijken bij uitstek de toegangspoorten tot de menselijke psyche.

Er bestaat nog een andere manier om de plaats van de engelen te bepalen. Ook nu ontvouwt zich een rangorde van zeven met op de onderste sport van de ladder het mineralenrijk. Daarboven ligt de brede verscheidenheid van het plantenrijk en op de derde trede bevindt zich het veelvormige dierenrijk. De vierde sport, het domein van het hartchakra, is de plek waar het mensenras existeert. Tevens markeert het de brug naar de hogere rijken van de zogenaamde heiligen of meesters. Op de zesde sport bereiken we eindelijk de dimensie van de engelenrijken om uiteindelijk op de zevende sport op te gaan in het rijk van God.

Bewustzijn

Bezie je deze ladder van zich ontvouwend bewustzijn in het licht van de fysica, dan vind je steun in de woorden van Rupert Sheldrake: "De natuur wordt georganiseerd door velden en die velden zijn de gebieden van activiteit die de energie of macht verbinden en ordenen. Als door en in alles goddelijke macht stroomt en als deze gekanaliseerd wordt door engelen, dan zijn deze velden, die deze macht haar gedifferentieerde vorm geven, verbonden met bewustzijn en intelligentie. De engelen zijn als het ware het bewustzijn van de velden, die op alle gebieden van de natuur actief zijn, zoals in de stroom van de winden en in de vermogens van levende wezens als dieren. De genererende vermogens van de natuur zijn verbonden met intelligentie."

In theologisch perspectief constateert Mattheuw Fox, "dat alles deelneemt in bewustzijn en intelligentie door middel van de engelen, en dus door middel van de engelen deel heeft aan de goddelijke natuur." Engelen als het bewustzijn van God, een bevredigend antwoord op de vraag naar de aard van de engelen. Reeds in de verre oudheid stelde men zich dit soort vragen. De gnosticus Ptolemeus kwam op grond van Babylonische en Egyptische mythen tot een verzoenende oplossing.

In den beginne waren er vier fundamentele eonenparen: Diepte en Stilte, Bewustzijn en Waarheid, Logos en Leven en Mens en Gemeenschap. De mannelijke Diepte plantte zijn zaad in de schoot van de vrouwelijke Stilte. Daaruit werd Mysterie geboren. Bewustzijn en Waarheid brachten de Archetypen voort. Logos en Gemeenschap schonken het leven aan de Psyche, terwijl Mens en Gemeenschap de fysieke wereld het licht deden zien. Zo bouwde zich uit het Niets het Alles op door middel van eonenparen, die in werkelijkheid de uitbeeldingen zijn van de engelen.

Op grond van deze gegevens ontwerpt het schrijverspaar Timothy Freke en Peter Gandy in het werk "Jezus en de verloren godin" een bevattelijke constructie. "Het mysterie (diepte/stilte) verlangt zelfkennis. Daarom ontwaakt het (bewustzijn) en verwekt zichzelf (waarheid) door zich een conceptuele matrix (leven) voor te stellen (logos), waarin het zich vereenzelvigt met elke individuele verschijningsvorm afzonderlijk (mens), die leeft temidden van andere manifestaties van het mysterie (gemeenschap)". In deze constructie kan het Mysterie als God worden opgevat, het Niets dat het potentiële Al omvat. De uit hem/haar voortkomende beelden zijn dezelfde als de engelen in deze gnostische ontvouwing van het scheppingsdrama.

Geesteshoudingen

Na vele sporten stroomt het bewustzijn omlaag, van God naar mens. In de diepte van ons menszijn wordt het opgevangen door de Duitse Benedictijner monnik Anselm Grun, die zowaar het mooiste boek over engelen op zijn naam heeft gebracht. In *"Honderd engelen"* stelt deze auteur het zo voor, dat engelen zich openbaren in geesteshoudingen die ons leven bepalen. Engelen zijn niet langer verre, abstracte en ongrijpbare begrippen, maar ze komen ons nader in liefde, verzoening, hartstocht, oprechtheid, overgave, geduld, vrijheid, rouw, zorgvuldigheid, volharding, hoop en nog vele andere menselijke hoedanigheden. Engelen belevendigen deze houdingen en steunen ons bij het praktiseren ervan in ons leven.

Dat maakt de cirkel rond. Een van deze engelen – misschien die van risico, die van dapperheid of die van betrouwbaarheid, kroop bij mij achter het stuur, toen wij argeloos in een kettingbotsing belandden. Met volharding, nuchterheid en trouw, leidde deze engel ons uit de tragedie van pijn en dood op die Duitse Autobahn en gaf hij ons, voor het hele verdere leven, de boodschap mee: " Wij waken over jullie."

Geraadpleegde boeken:

Rupert Sheldrake en Matthew Fos: Energieën in de kosmos.
Anselm Grun: Honderd engelen.
Verschillende schrijvers: Boodschappers uit hogere sferen.
Timothy Freke en Peter Gandy: Jezus en de verloren godin.
Malcolm Godwin: Engelen een bedreigde soort.
Dr. R. Boon: Over de goede engelen.

Johan Pameijer (Amsterdam, 1930) (Gepensioneerd kunstredacteur) is werkzaam als vrij-katholiek priester in de kerkgemeente Raalte. Hij is auteur van een flinke reeks boeken op christelijk esoterisch, gnostisch en algemeen spiritueel vlak. (Zie: www.vkk.nl.) Hij is nog steeds werkzaam als schrijver van zulke boeken, en met het geven van lezingen.

Column Lambèrt de Kwant

Geluk zit van binnen

Op zondag 18 en 25 oktober is het programma De Lotusvijver van OHM (Organisatie voor Hindoe-Media) (1) gewijd aan het thema Geluk en spiritualiteit. Het programma onderzoekt een verschuiving in het doel van spiritualiteit. Oorspronkelijk is dat doel een verbinding met het hogere te zoeken. Maar steeds meer zoekers zeggen gelukkig te willen worden door spiritualiteit. Aanleiding was een artikel in het Reformatorisch Dagblad van 5 december 2008: "In nieuwe spiritualiteit staat geluk centraal". Deze krant heeft het niet zo met die nieuwe spiritualiteit.

Het is volgens de auteur van het artikel nog maar de vraag of die nieuwe spiritualiteit wel zo wenselijk is, als de term steeds meer staat voor een gevoel van ultiem geluk. Hoezo geluk? De geloofservaring is ook een ervaring van lijden en pijn.

Tja, het is een gedachtegoed dat ik al heel lang achter mij heb gelaten. Opgevoed met het idee dat we hier in een tranendal leven vol kommer en kwel, hield m'n vader me al voor dat mijn leven op aarde op een faliekante mislukking zou uitlopen. Met dat dromerige jongetje dat maar geen zakenman zoals hij wilde worden, zou het niets worden. Verbaal en fysiek geweld hebben niet tot het gewenste resultaat geleid. Gespeend van elk zakelijk inzicht, maar wel al vroeg creatief met woorden en liefde voor muziek. Die was er ook niet uit te slaan.

Maar ook in het hiernamaals zou het er somber voor me uitzien: eeuwig branden in de hel zou mijn deel zijn.

Ik voel me overigens geen slachtoffer van mijn opvoeding, hoewel zo'n jeugd later natuurlijk wel doorwerkt in tal van situaties zoals in relaties. Dat kunnen heel pijnlijke, maar ook heel leerzame confrontaties zijn; het gebeurt ook niet voor niets. Tenslotte koos ik er zelf voor om bij deze ouders geboren te worden.[(2)]. In zijn recente boek *"Afdalen in je ziel. Helen van verleden en toekomst met soul Retrieval"* beschrijft de Amerikaanse psycholoog Alberto Villoldo hoe we onze zielsopdracht weer kunnen herinneren, de werkelijke reden waarom je hier bent. Voor mij wordt de reden waarom ik hier ben, ook steeds duidelijker

Nog even over die hel, een bewustzijnsplaats overigens. Toen ik bij die krant werkte, verbijsterde het mij net als vroeger dat collega's vrolijk konden zijn, terwijl ze er niet zeker van waren dat het hemels geluk hen wachtte.Ze hielden er doodleuk rekening mee dat ze naar de hel gingen, zoals ook mijn vader(hij had longkanker) is overgaan door steeds het woord "helle, helle, te herhalen. Zó groot was kennelijk zijn schuldbesef…

Mistige blik

Het artikel in het *Reformatisch Dagblad* gaat in op een artikel over geluk in het jubileumnummer van het glossy tijdschrift *Happinez*. Het venijn zit in de staart. Ik citeer: Het jubileumnummer staat bol van foto's van spirituele leiders. Ze hebben één ding gemeenschappelijk. Ze staren in de camera, maar kijken toch langs je heen, zweverig, mistig, dromerig. Zouden ze ooit wakker worden?

Je moet maar lef hebben! Het is deze veroordelende instelling waarmee ik altijd zo'n moeite heb. Die arrogante toon waarmee die spirituele leiders zo neerbuigend worden neergezet. Ik kijk liever naar hen dan naar sommige dominees, waar geen greintje liefde uit spreekt, zoals ik dat in mijn jeugd gewend was.

Toen mijn moeder door mijn vader net als ik weer eens was afgeranseld (hij las ook preken voor in de kerk), kreeg ze van de dominee die zij belde te horen dat zij dit als doemwaardige zondares verdiend had en dat mijn vader een kind van God was. Eigen schuld dus.

Natuurlijk, waren en zijn ze niet allemaal zo bikkelhard. Zeker vandaag de dag niet. Ik weet nog dat tijdens de begrafenis van mijn moeder de predikant in tegenstelling tot veel van zijn collega's heel mild was. Hij preekte moeder niet de hel in, hoewel zij ervan overtuigd was dat het de hel was die haar wachtte. Hij was een goede bekende van ons gezin en wist van het intense verdriet en het lijden van moeder. Zonder daarnaar direct te verwijzen zei hij: "Maar Louise is nu op een plaats waar de Here alle tranen van haar ogen zal afwissen." De man stond (ook ongebruikelijk in die Kerk) zo ongeveer te stralen. Een week later overleed hij zelf en ging over naar dat land, waar ik in mijn toespraak tijdens de begrafenis naar verwees:

Er is een land van Louter Licht - Waar heil'gen heersers zijn -
Nooit gaat de gouden dag daar dicht in duisternis of pijn. [(3)]

In die tijd was ik nog niet met bijna-doodervaringen bezig, maar je krijgt de indruk dat de auteur een glimp van gene zijde moet hebben opgevangen, zoals ook blijkt uit deze strofe van dit haast esoterische gezang:

Maar ach, de stervelingen staan - Hier huiverend terzij
En durven niet op weg te gaan - Het duister niet voorbij.

Dit doet je toch even denken aan christenen van de zware snit die het licht als het ware wantrouwen en het duister niet voorbij durven gaan. Ze staan hun eigen geluk, maar ook dat van medegelovigen in de weg. Er zijn er zelfs die Jezus al te licht vonden en zich meer thuis voelen bij de God 'der wrake'.

Ook bij sommige andere religieuze en spirituele bewegingen kom je overigens de opvatting tegen dat het gaan van de spirituele weg een weg van lijden is. Het feit dat je op deze aardbol bent, is in deze visies al een grote vergissing en je kunt hier dan ook nooit echt gelukkig zijn. Brrrrr…

In het voorwoord van het jubileumnummer van Happinez, sprak de toenmalige oprichtster Inez van Oord van een nieuwe vorm van spiritualiteit waarin het geluk centraal staat. Er bestaat volgens haar niets in de wereld dat je gelukkig maakt. Echt niets, het is een harde waarheid. Geluk zit diep van binnen, het is een 'goddelijke vonk' die elk moment kan ontvlammen, onafhankelijk van je omstandigheden. Er is niets wat een mens gelukkig maakt, daarom moet je ervoor kiezen je gelukkig te voelen.

Zo kan het dus ook. Swami Rama zei het al: “Een ware zoeker kan altijd de werkelijkheid realiseren en zich verlossen van alle slavernij en ellende. In slechts één seconde kun je jezelf verlichten.” Echt geluk zit dus van binnen. Wie spirituele of mystieke ervaringen had, heeft daar weet van en heeft ook vrede met het gegeven dat alles hier van voorbijgaande aard is en aan verandering onderhevig. Mensen met een bijna-doodervaring die slechts enkele seconden duurt, kunnen dit ook beamen; zij ervoeren een geluksgevoel dat zij voorheen nooit ervaren hadden. Die enkele seconden hebben hen voorgoed veranderd.

Geluk. Voor de Duitse monnik Anselm Grün betekent dit vooral rechtop gaan zitten en ja zeggen tegen het leven. De weg naar geluk ligt inderdaad in onszelf, maar het leven kan ook door diepten en dalen gaan, toch hoeft het leven beslist geen tranendal te zijn. Je kunt ook geluk ervaren door de inzichten die je verkreeg.

Tranendal exit!

1.www.ohmnet.nl

2. Wie belangstelling heeft, kan mijn lezing over “het omgaan met oude pijn” ontvangen. De lezing is ook in Prana nr. 120 gepubliceerd. Lezing en artikel zijn mede gebaseerd op het boek van de Amerikaanse psycholoog John Bradshaw: “Wanneer koesteren hoop betekent. De helende kracht van het kind in jezelf”. Het Spectrum 1992. Mijn e-mail adres: zie onder.

3. Gez. 290 liedboek v.d. kerken

Lambèrt (Aat) de Kwant is freelance religiejournalist en verzorgt programma’s voor OHM, de Hindoe-omroep. Via zijn bureau Quantum Research & Journalistiek is hij ook betrokken bij research voor andere organisaties en schrijft hij o.a. in bladen als Prana, Terugkeer en Koörddanser. Hij is programmamaker bij Indigo Soulstation. (www.indiggosoulstation). Hij organiseert symposia via de stichting Quantum Symposia. (www.quantumsymposia.nl). Hij verdiept zich ook in het fenoneem van de helende stem, geeft daar ook lezingen en workshops over E-mail: Lambert43@chello.nl

Gelezen …

“In een dierentuin verbleven de vogels in een kooi zonder tralies. Binnen in de kooi was er een zeer sterk licht, maar in de gangen ernaast was het donker. De vogeltjes waagden zich niet in de duisternis en ze voelden zich veilig in hun kooi van licht.

Op zekere dag kwam er een vreemde vogel aangevlogen.
Hij kwam vanuit de vrije, blauwe lucht boven de dierentuin. En hij begon te vertellen over de vrijheid en over het veel mooiere zonnelicht.

De moeders van de jonge vogels werden een beetje ongerust.
Ze zeiden: ‘ Blijf maar hier; waarom zou je je wagen in het donker?
Zijn de voederbakjes hier immers niet boordevol?’.
De vreemde vogel vloog dan maar alleen terug
door de donkere gangen naar de vrijheid.

Een hele tijd later zei één van de jonge vogels: ‘Moeder, je zult wel gelijk hebben met wat je vertelt over onze volle voederbakjes. Maar één ding begrijp ik niet: waarom heb ik vleugels?’

Luister daarom eens naar die vreemde Vogel uit Nazareth...

Hij wil ons verlossen uit onze kooi.

Maar je moet durven vliegen, je vleugels uitslaan, eraan beginnen.”

[In: “De Wegwijzer”, maandblad van de Protestantse Gemeente in Raalte. dertiende jrg., nr. 09 sept. 2009]

...OVER HET LEVEN VAN...

In deze rubriek vertellen mensen over hun eigen ervaringen. Religie en spiritualiteit zijn heel persoonlijk en beleeft ieder op de eigen manier. Het beschrijven daarvan kan anderen treffen en inspireren. Wij nodigen u uit om uw ervaring met de lezers van Reflectie te delen. Hier een nieuwe bijdrage

Oude Woorden, Nieuwe Spiritualiteit

Els de Clercq

Tijdens mijn vakantie in Castricum werd ik erheen getrokken, naar de Adelbertabdij in Egmond-Binnen. Ik had zin om met de monniken mee te bidden en psalmen mee te zingen op meditatieve toon. Als ik op een dag aan de vespers meedoe in de grote abdijkerk, voel ik hoe ik geraakt word. Niet dat de vespers nou zo sprankelend zijn of dat de liturgie zo'n bijzondere vorm heeft. Ik weet niet wat het was, maar het deed me goed aanwezig te zijn, stil te worden en mee te doen.

Wat was het dat me raakte en waar sta ik nu eigenlijk in spiritueel opzicht, vraag ik me af.

Afkomstig uit een vrijzinnig protestants tehuis werd ik ooit aangesproken door de woorden van een predikant. De man bracht in zijn preek en in zijn hele manier van doen iets over van een diepe bevrijding, van heelheid, van een geborgenheid in dat wat groter is dan wij. Dat raakte me, daar wilde ik meer van weten en dieper van doordrongen worden. Ik besloot theologie te gaan studeren. Mijn behoefte meer te weten werd vervuld, wat ontbrak en wat ik miste was geestelijke begeleiding en vorming. Die vorming heb ik in de loop van de tijd opgedaan in allerlei cursussen op spiritueel gebied (meditatie, psychosynthese, bibliodrama etc.). Heel belangrijk was het doen van de opleiding aan het *Instituut voor Toegepaste Integrale Psychologie (ITIP).* In die cursussen en opleidingen kwam ik in aanraking met een spiritualiteit die aansloot bij mijn beleving. Blij was ik met het kennismaken met teksten uit boeddhisme en hindoeïsme en uit andere religieuze tradities.

Mijn spiritualiteit was er altijd al een die ruimer was dan die van de Kerk of het christendom. Bovendien kon ik me, naast een verbondenheid die ik voelde met de Kerk, heel goed verplaatsen in mijn generatiegenoten die geen behoefte meer voelen om naar de kerk te gaan. Er was steeds een dubbelheid in mijn betrokkenheid.

Sterk aangesproken werd ik, toen ik kennismaakte met *advaita vedanta.* De overtuiging dat alles eigenlijk één is en dat de tweeheid die wij ervaren eigenlijk een illusie is. Ik las boeken van Alexander Smit, van Ramana Maharsji, Nissargatta Maharaj. Ook het boek dat zojuist is uitgegeven van Gangaji vond ik inspirerend. Ik bezocht satsangs, bijeenkomsten met een advaitaleraar, waarin je met elkaar in 'waarheid' bijeen bent. Door toeval kwam ik in de ahsram van Sai Baba terecht. Ik kon daar prima meevoelen en meedenken met een groot aantal mensen die ik daar ontmoette, hoewel ik zelf niet de aandrang voelde een devotee van Baba te worden. De hele sfeer in India, ook bijvoorbeeld bij de ashram van Ramana Maharsji in Tiruvannamalai, doet me goed en ik voel me er thuis.

Je zou kunnen zeggen dat ik de Kerk voorbij gegroeid ben en in zekere zin is dat ook zo. Toch ben ik predikant, maar ik kan mijn werk alleen maar doen vanuit de diepte en de ruimte van de verbinding met het grotere Geheel. Hoe dieper je doordringt in jezelf en in een religieuze traditie, des te ruimer word je. Je gaat dan de betekenis horen achter de woorden. Het zijn de mensen met een groot gevoel voor de religieuze dimensie van de taal die me aanspreken. Kees Waaijman, Carmeliet en pionier op het gebied van een bredere kijk op spiritualiteit. Maar ook liefhebber en groot kenner van de chassisch Joodse traditie. Zijn speelse uitleg van teksten vind ik prachtig.

Een andere man die me raakt, is Ton Lathouwers. Hij verbindt Oost en West doordat hij als christen tegelijk Zenleraar is. Ook hij is een kenner en liefhebber van teksten. Daarbij speelt zijn achtergrond als slavist ook een rol.

In het werk van Lathouwers en Waaijman klinken de ruimte en diepte en grote bewogenheid mee. Hun woorden raken diepe vreugde. In kerkdiensten probeer ik nieuwe vormen van spiritualiteit een plaats te geven. Dat lukt lang niet altijd even goed. Bovendien moet ik ook rekening houden met mensen, die gehecht zijn aan de oude, vertrouwde vormen van vieren. Soms kan een traditionele dienst of viering toch ook aanspreken. Soms is het een woord of een vertrouwde zin die je raakt. Dat merkte ik in de Adelbertabdij. Daar werd ik getroffen door de woorden "altijd is hij zijn volk nog trouw gebleven". Dat raakte me. Misschien omdat het verwijst naar een continuïteit, een rode draad in alle zoeken op spiritueel gebied.

Naast de woorden die kunnen raken, is er de gezamenlijkheid van het vieren. Ik ben blij dat er nog plaatsen zijn waar je gewoon kunt binnenlopen en kunt meevieren. Voorlopig voel ik mij inwoner van twee werelden. Ik voel me thuis in oude woorden en in nieuwe spiritualiteit.

Els de Clercq is predikante in de Doopsgezinde en Remonstrantse gemeente, te Nijmegen. Daarnaast werkt zij graag met groepen, waarin op speelse wijze spirituele verdieping gezocht wordt. Zij geeft weekenden en retraites. Ook geeft zij persoonlijke consulten en coaching op het gebied van zingeving en levensvragen. Contact met haar is mogelijk via E-mail: elsdeclercq@hetnet.nl.

* * *

Religie en Natuurwetenschap

Een verdiepende visie op God, Christus en mens door de moderne natuurkunde en astronomie

✠ *Frank den Outer*

Het kerkelijke christendom in het Westen heeft de laatste tijd sterk aan betekenis ingeboet. Ook binnen het christendom lijkt de kerkelijke leer haar greep geheel te verliezen. Het wordt naar eigen, individuele overdenkingen, inzichten en ervaring, tot een persoonlijke leer 'aangepast' en is dan niet meer onderworpen aan het gezag van de Kerk. Het kan ook zijn, dat de geloofsleer van geen belang wordt geacht, hetgeen dan leidt tot de Kerk de rug toekeren. Zelfs wanneer vrijheid van denken en geloof door de Kerk wordt gegund, zal dat het christendom niet meer 'redden'– daarvoor moet te veel van het geloof worden herzien – of, het is daar al te laat voor. De westerse mens is wél religieloos religieus, of anders gesteld: spiritueel. Spiritualiteit, of wat daarvoor doorgaat, is tegenwoordig 'in', en dat is al enkele decennia lang het geval. Daarbij zijn mystieke ervaringen geen uitzondering.

Maar zowel mystiek als spiritualiteit staan met theologie, en daarmee met de kerkleer, op gespannen voet. Daar mystiek gegrond is op een eenheidservaring en daarmee de scheiding tussen God en de 'wereld' overbrugt, kan mystiek niet gedijen in het christelijk theologische, dogmatische 'klimaat'. Dat klimaat is in grote lijnen als volgt samen te vatten:

Tussen God en de wereld heerst een fundamenteel dualisme. Anders gesteld: God staat op zichzelf, buiten de wereld en gescheiden van de mens die Hij geschapen heeft.

De mens kan zich wel tot diens Schepper wenden, maar beging een zondeval.

De verlossing van die zondeval kan alleen van buiten, van God komen, op Zijn initiatief.

Dat gebeurde door een verlosser te zenden, zijn Zoon, die als God op aarde komt, en mens wordt.

Door de dood aan het kruis, brengt de Zoon de verzoening tussen God en mens tot stand. Zijn dood is een zoenoffer.

De Zoon is voor ons en voor onze zonden gestorven.

Dat is de christelijk theologische visie die nog heerst – praktisch uitsluitend gebaseerd op de Bijbel. Het is weliswaar wat cru om die zó onder woorden te brengen, maar is niet in tegenspraak met leerstellingen gebaseerd op het Nieuwe Testament. Dat NT bevat ook leerstukken die daarmee niet stroken, of waarvan in het geheel geen nieuwtestamentische bronnen zijn te vinden. Daar is ten dele eeuwen later in voorzien door de geloofsbelijdenissen van de vierde eeuw en later. De orthodox christelijke leer kan niet worden geïnterpreteerd of ontwikkeld door de bevindingen van de natuurwetenschap – daarin ziet de theologie geen heil. De natuurwetenschappelijke inzichten, die weliswaar nauwelijks of niet worden begrepen[2], staan echter in hoog aanzien.

Maar wie interesseert zich nog in de dogma's of leringen van de Kerk – religie is immers een persoonlijke vorm van spiritualiteit geworden[1], vrij van dogmatische leerstelling, en wie weet wat van die nauwelijks te vatten moderne natuurkunde?

De eerste bevindingen van dat onderzoek werden bereikt in het begin van de 20e eeuw; de kwantumfysica is daar karakteristiek voor. Met dat fundamenteel natuurwetenschappelijke onderzoek zijn namen verbonden van Albert Einstein, Max Planck, Erwin Schrödinger, Wolfgang Pauli, Werner Heisenberg, e.a; dat kwam – verrassend genoeg – de mystiek naderbij.

Het is dan ook een waagstuk om (christelijke) theologie in het kader van de (moderne) natuurkunde te plaatsten. In het onlangs verschenen boek [1] doet de auteur juist dat: zij betrekt de bevindingen van de moderne natuurkunde, waaronder de astronomie en kosmologie, op geloofsuitspraken van de (aloude) Kerk. Het zijn de geloofsuitspraken, zoals die in het bijzonder zijn vastgelegd in de geloofsregels en geloofsbelijdenissen van de eerste eeuwen van het christendom.

De ondertitel van de genoemde studie – theologie als onderdeel van de natuurkunde – laat er geen onzekerheid over bestaan: dáárover gaat het. Om theologie zó te benaderen kan menigeen de schouders doen ophalen, maar anderen juist stimuleren de publicatie ter hand te nemen, of liever te gaan bestuderen, want het is zeker geen eenvoudige stof. De hoofdtitel – Eindpunt, onsterfelijkheid – wekt bovendien de nieuwsgierigheid op.

Hoewel – zoals uit bovengenoemde situatie moge blijken – onderwerpen als christelijke theologie, dogma's en moderne natuurkunde niet direct zullen aanspreken, blijven de wezenlijke vragen over het wezen van de mens, over Christus en over God actueel binnen de westerse, nog 'christelijke' cultuur, zij het dat de opgelegde kerkelijke antwoorden – dat zijn de dogma's – op deze vragen niet (meer) worden aanvaard als de waarheid, en zeker niet meer opgelegd willen worden, uitzonderingen in orthodox christelijke kringen daargelaten.

De studie gaat in het bijzonder in op de zojuist genoemde drie vragen. In de woorden van de auteur:

- Wie en wat is de mens? Is hij een 'schitterend' ongeluk of is hij op aarde met een doel en zo ja, wat is dan zijn doel? En wat is zijn taak en toekomst?
- Als er een God is, wie is Hij dan en wat is de relatie van de mens tot Hem?
- Wie is Jezus Christus en wat is zijn betekenis voor ons?

Uitgangspunten hierbij zijn het Nieuwe Testament en de bevindingen van de moderne natuurkunde.

[1] H.S. van Holten, *Eindpunt, onsterfelijkheid – theologie als onderdeel van de natuurkunde*, ISBN 978-9079538-55-3. Uitgeverij Eigen Boek | Holland, 2008; 154 blz.

Waarom die moderne natuurkunde? Omdat die wetenschap de 'werkelijkheid' niet meer alléén als stoffelijk ziet, maar ook, en wezenlijker, als immaterieel. Daarmee kunnen theologische uitspraken over God, Christus en mens wezenlijker worden verstaan. Misschien klinkt dit allemaal wat fantastisch. Maar het loont de moeite na te gaan of die wetenschappelijke inzichten theologische uitspraken kunnen verhelderen en verbreden, al zou dat allen maar zijn op grond van analogie; de gelijkstelling van geloofs- en rationele begrippen en visies behoeft niet te worden erkend.

Omdat velen onder ons niet bekend zijn met de moderne natuurkunde, wordt in de studie daaraan eerst veel aandacht besteed – een vrijwel onbegonnen werk, omdat het zo ingewikkeld is en buiten eigen ervaring ligt. Die natuurkundige bevindingen zijn eigenlijk alleen goed te 'begrijpen' door middel van de wiskundige formuleringen. Zoals een hoogleraar astronomie tegen zijn studenten zei: 'Ik zou u ervan willen weerhouden u af te wenden alleen omdat u het allemaal niet begrijpt. Mijn natuurkundestudenten begrijpen het evenmin … omdat ik het niet begrijp. Niemand begrijpt het'. En dat terwijl astronomie toch minder 'moeilijk' is dan de moderne natuurkunde.

Die natuurkunde houdt onder meer de kwantummechanica en -velden, complementariteit, en het onzekerheidsprincipe in, en ontdekt dat waarneming het waargenomene beïnvloedt; dat hogere dimensies dan de vier van onze ruimte-tijd bestaan, waarin verleden, heden en toekomst geen bindende betekenis hebben, want plaats of ruimte en tijd bestaan daarin niet; alomtegenwoordigheid en eeuwigheid wel. Dan kan ook sprake zijn van onze ziel als een multi-dimensionale persoonlijkheid die tegelijkertijd in vele tijdsperioden of na elkaar, en vele plaatsen, werkzaam kan zijn, en waartoe onze persoonlijkheid bij incarnatie op aarde behoort.

Naast de moderne natuurkunde – waarvan een degelijke uitleg wordt gegeven – gebruikt de auteur ook de analogieën van de PC met z'n fraaie en wonderlijke tekstverwerkingsprogramma's. Zij gebruikt die analogieën, onder meer waar het gaat over het menselijke geheugen en herinnering en over het vastleggen, opslaan, oproepen en wissen van al het bestaande (Akasha) in het wereldgeheugen. Niets zou verloren gaan van dat wereldgebeuren. Dat is ook het geval voor alles dat direct samenhangt en verbonden is met de mens in diens gang door de talrijke en verscheidene incarnaties heen. Ook niets daarvan uit het persoonlijke of zielengeheugen van ieder mens gaat verloren: niets wordt 'gewist', en kan bovendien worden opgeroepen, hoe ver in het verleden ook ontstaan.. Het is een gegeven dat verassend, maar ook benauwend kan worden bevonden.

De huidige studie[1] richt zich op de Kerk in haar eeuwenoude leer. Die Kerk erkent één God, maar in drie 'personen': Vader, Zoon en H. Geest. Die geloofsvisie van de Drievuldigheid krijgt in het licht van de moderne natuurkunde een nieuwe interpretatie. De Zoon en de H. Geest gaan uit van de Vader, samen vormen Zij de drie-eenheid. Als dit de drie aspecten of eigenschappen zijn van God, wat is dan (de betekenis van) God zelf, zonder te verwijzen naar die drie aspecten? God brengt uit zichzelf – uit eigen wezen – de Zoon voort. Daarmee is de Zoon ook eeuwig, is nooit geschapen, maar is deel van en gevormd uit de Vader. De Zoon en de Heilige Geest, als zuiver bewustzijn, zijn dan niet twee aspecten van de Vader; maar vormen met de Vader de drie 'aspecten' van God, nader omschreven: de Vader – de hoogste 'dimensie' van de schepping, de Zoon – ons heelal(bewustzijn), en de H. Geest – de verbinding tussen beiden. Hierbij komen al – verborgen – moderne natuurkundige visies aan de orde over tijd, ruimte, eeuwigheid en alomtegenwoordigheid.

Dan wordt in [1] met veel instemming geciteerd uit de (pseudo-) Paulusbrief, en nader van commentaar voorzien:

Beeld van de onzichtbare God, is hij, eerstgeborene van heel de schepping: in hem is alles geschapen, alles in de hemel en alles op aarde, het zichtbare en het onzichtbare, … , alles is door hem en voor hem geschapen. Hij bestaat vóór alles en alles bestaat in hem. (Kol 1:15-17)

Deze visie kunnen wij dan vergelijken en aanvullen met de proloog van het evangelie van Johannes: In het begin was het Woord, het Woord was bij God en het woord was God. Het was in het begin bij God. Alles is erdoor ontstaan en zonder dit is niets ontstaan van wat bestaat. In het Woord was leven en het leven was het licht voor de mensen. (Joh 1:1-4)

Zo komen verder ter sprake …
- God: het Gods bewustzijn; Vader, Zoon en H. Geest; alom en gelijktijdige tegenwoordigheid; eeuwigheid, tijdloosheid.
- Het Heelal: oneindig en begrensd, de complexiteit van het Heelal, het multiversum; meervoudige dimensies.
- De mens: de onsterfelijkheid van de mens, het complexe ik, het groeiend bewustzijn; het complete ik in imaginaire tijd; toegang tot de kosmische geheugenbank; (re)incarnatie in het verleden, het heden, de toekomst; en parallelle realiteiten.
- Jezus en Christus: Christusbewustzijn, de Incarnatie van Christus; de volheid der tijden; opstanding en onsterfelijkheid, de eindontwikkeling.

Het boek is een studie die je voortdurend bezig houdt en deze wonderlijke en grootse schepping doet overdenken met al het leven dat daarin is ontstaan en tot ontwikkeling komt, over eindeloze tijdsperioden en ruimten. En kennis te nemen van nieuwe interpretaties van sommige, maar essentiële gedeelten uit het Nieuwe Testament , en van enkele, eveneens essentiële dogma's of kerkelijk leerstellingen; ook de Apostolische Geloofsbelijdenis .

De enige weg om de christelijke theologie te vernieuwen, en relevant te doen zijn voor deze tijd, kan mogelijk worden ingeslagen door de inzichten van de moderne natuurkunde en kosmologie daarbij te betrekken. En dat gebeurt ook in deze studie die daarom veel betekend de ondertitel draagt Theologie als onderdeel van de natuurkunde. De huidige natuurkundigen immers bereiken, met hun fundamenteel onderzoek, steeds meer de grenzen van het denken, en komen daardoor in aanraking met een (spirituele) werkelijkheid die met de ratio en met het analytisch denken (van de orthodoxe theologie) niet is te bereiken en te kennen.

Noten

1. Zie: Ojas Th. de Ronde, De Geest waart waar Hij wil, Reflectie 6(2) zomer 2009, p 6-10.
2. Hoewel natuurlijk de kwantumfysica in [1] duidelijk ter sprake komt, is het mogelijk hierover in kort bestek te worden geïnformeerd in een drietal bladzijden (p.249-252) uit Pim van Lommels boek Eindeloos bewustzijn – een wetenschappelijke visie op de bijna-dood ervaring *), 14e druk 2009. Het is te vinden, in het hoofdstuk Kwantumfysica en bewustzijn (p 237-269), daarin de delen over het klassieke wereldbeeld en het wereldbeeld op basis van de kwantumfysica (p. 249-252).

*) zie ook over deze publicatie in Reflectie 6 (2), zomer 2009, p. 3-5.||

BOEKENINFO

Lambèrt de Kwant

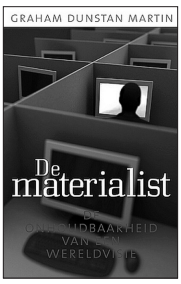

Graham Dunstan Martin: De materialist, **De onhoudbaarheid van een wereldvisie. Ankh-Hermes 2009**

In dit boek stelt Graham Dunstan Martin de intrigerende vraag of materialisme zin heeft. Materialisten beweren dat verstand, bewustzijn, leven, evolutie en universm uit losse delen bestaan die door toeval aan elkaar hangen. Om de beweringen van de materialisten aan de tand te voelen, bespreekt Graham Dunstan Martin verschillende onderwerpen zoals kwantumfysica, kosmologie, kunstmatige intelligentie, wetenschap van de hersenen, biologie, mystiek en filosofie. Zo laat hij laat onder meer zien hoe computers nooit een bewustzijn zullen krijgen. Ook worden de verschillen tussen weten en kennen, verstand en hersenen duidelijk gemaakt. Volgens de auteur zijn wij in het bezit van een creatieve vrije wil en kan onze ervaring op de verschillende bewustzijnsniveaus niet verklaard worden door een materialistisch standpunt. Het is verleidelijk niet meer uit dit belangrijke boek te citeren. Toch wat citaten. `We weten niet wie of wat we zijn. Zijn we slechts mechanische apparaten die geëvolueerd zijn op basis van zuiver darwinistisch toeval? Doelgerichtheid en zingeving beheersen ons leven, maar zijn dat slechts wanen? Vallen we op het moment van de dood uiteen in duizenden splinters of hebben we een ziel? We weten niet of de dood aan het eind van het leven, werkelijk het einde is van alle bewustzijn of dat het een deur is – maar wel een heel zware deur – die toegang geeft tot een andere plek. Kortom, we weten niet of we eindige machines zijn, speeltjes van onverschillige goden, of onsterfelijke zielen." "Ik zal geen beroep doen op de openbaringen, maar wel op argumenten, bewijzen en kansen. Ik zal vragen hoeveel we kunnen weten of raden en hoe groot de kans is dat de ziel een schepper van het heelal werkelijk bestaat."

Materialisme versus creatief denken op een wel heel deskundige wijze uiteengezet.

Roelof Tichelaar: **Vergeten bewustzijn**, **De boodschap van een spiritueel christendom, Ten Have 2009**

Recent verscheen dit boek. Van Roelof Tichelaar verscheen eerder: 'Vrede met jezelf – omgaan met onze schaduwkanten'.

De grote uitdaging voor het christendom is volgens Tichelaar weer toegang te krijgen tot onze innerlijke, intuïtieve bron van waarheid. In zijn boek wil hij de weg naar binnen wijzen, want daar immers vinden we een bezielend, hoger bewustzijn. Vraag is: hoe we deze bron bereiken.

Daarvoor moeten we volgens hem paranormale ervaringen, dromen, bijna-doodervaringen, visioenen en mediamieke doorgevingen serieus nemen, zoals ook de eerste christenen deden. "Ons christendom is sindsdien hopeloos vertroebeld door dogma's en menselijke smetten. In onszelf ligt de mogelijkheid contact te leggen met Christus. Daardoor kan zijn Geest in ons tot leven komen:

het Christusbewustzijn dat ons liefde, vrede, inzicht en kracht schenkt en ons verbindt met God. Dit Christusbewustzijn is een universeel licht, toegankelijk voor alle mensen, ongeacht hun religie, cultuur of achtergrond".

In 'Vergeten bewustzijn' doet Tichelaar een moedige poging om religie, spiritualiteit, het bovennatuurlijke en de psychologie van het dagelijkse leven met elkaar te verbinden en de lezer het christendom van Christus terug te geven. In zijn epiloog zegt hij niet tot een bepaalde Kerk te behoren. Evenmin schaart hij zich onder new age. Voor hem een vaag begrip waaraan van alles wordt opgehangen.

"Ik ben met vallen en opstaan mijn eigen weg gegaan en de vruchten daarvan wil ik met u delen. Ik beweer niet 'de waarheid' in pacht te hebben, maar kan slechts met u delen wat ik als waarheid ervaar. Die waarheid heb ik in dit boek getrouw weergegeven."

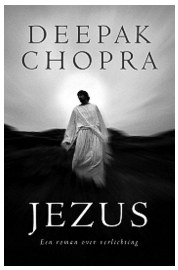

Deepak Chopra: Jezus, Een roman over verlichting. Ten Have 2009

Jezus wordt door Chopra geportretteerd als een moderne, spirituele leraar. Niet direct het beeld dat we van Jezus hebben, maar door de bril van Deepak Chopra.

De roman bestrijkt de geheimzinnige periode in het leven van Jezus waarover niets in de Bijbel staat: de tijd tussen zijn twaalfde en dertigste levensjaar. Chopra heeft zich ingeleefd in deze jaren en beschrijft Jezus' weg. Zijn spiritueel leiderschap wordt zichtbaar, evenals zijn identiteit en boodschap.

De uitspraken van Jezus worden soms moeilijk begrepen en lijken hier en daar tegenstrijdig met zijn eigen leer. In dit boek worden veel van die uitspraken uit de Bijbel op een andere manier bekeken, waardoor de spirituele betekenis en achtergrond wel duidelijk worden. De manier waarop Jezus zelf leefde, wordt daardoor niet alleen helder, maar vooral haalbaar om zelf na te streven. Chopra is in zijn onderzoek heel zorgvuldig tewerk gegaan en combineert zijn interpretaties met principes uit andere religieuze hoofdstromingen. Zijn oordeel over wat vooral christelijke gelovigen in de praktijk laten zien, is confronterend. Een boek dat je een spiegel voorhoudt

Tijn Touber: Spoedcursus verlichting, A.W. Bruna 2009

De titel van dit boek kan mensen afschrikken en doet denken aan al die vele workshops die heel veel beloven. Maar de titel triggert wel.

Het boek gaat over de Amsterdamse popmuzikant Tijn Touber. die twintig jaar geleden besloot om van de ene dag op de andere dag te stoppen met seks, drank, luxe, carrière, sigaretten, afleiding en hippe schoenen. Zijn doel: verlicht worden. Veertien jaar later maakte hij de balans op en dacht: 'Als ik nu nog niet verlicht ben, dan word ik het nooit meer.' Hij keerde terug in de wereld van illusie en verleidingen, ging weer vrijen, dansen, lachen, zingen, feesten en... verlicht zijn. In dit met vaart geschreven boek wil Touber ons meenemen naar de weg terug naar ons eigen licht.

Hij laat ons kennismaken met de mensen die hij door de jaren heen interviewde voor bladen als Ode en Happinez en onthult de essentiële stappen en inzichten die nodig zijn om gelukkig en verlicht te leven. Tijn Touber wijst er nadrukkelijk op dat je er niet, zoals hij, veertien jaar over hoeft te doen om verlicht te worden en je ook niet celibatair hoeft te leven. Verlichting kan volgens hem nu zoveel sneller en makkelijker – in spijkerbroek en driedelig pak, in de file, in de kroeg, op je werk. En met hippe schoenen. Verlichting is onze oorspronkelijke natuur en het is zelfs moeilijker om niet verlicht te zijn dan het wél te zijn. Tijn Touber zegt de laatste tijd steeds meer mensen te ontmoeten die net als o.a. Arjuna uit de Bhagavad Gita bereid zijn om zich over te geven. "Ze zijn al een beetje klaar met zichzelf en bereid om voor iets groters te leven. Ze kunnen zich zo langzamerhand ook niet meer zoveel voorstellen bij politici en machthebbers die steeds weer dezelfde ruzies maken en elkaar keer op keer de oorlog verklaren, omdat ze weigeren uit hun kleine, zielige en pietluttige hokjes van ras, nationaliteit, macht enzovoort, te stappen. Het is niet alleen zo langzamerhand volkomen absurd geworden, maar ook ontzettend voorspelbaar en dodelijk saai. Boring!"

Tijn Touber ontmoet ze ook regelmatig. Mensen die niet veel meer hebben met status en macht en tegen de klippen op moeten roeien, omdat de omgeving het niet accepteert en de partner beslist geen stap terug wil doen. Opmerkelijk dat dit zo vlak voor 2012 steeds meer lijkt te gebeuren. Ik ben het met Touber eens dat wanneer de mens zich blijf ontwikkelen zoals hij dat momenteel doet, er rond 2012 een kritische massa wordt bereikt (de tien procent van Danah Zohar). Het iktijdperk zal daardoor ten einde komen en daarmee ook de illusie van tijd en ruimte, de illusie van afgescheidenheid en het idee dat we' straks' gelukkig verlost en verlicht gaan worden.

Tijn Touber heeft een indrukwekkend, maar ook heel persoonlijk en moedig boek geschreven, waarin hij kwetsbaar durft te zijn.

Marja de Vries: De hele olifant in Beeld. Inzicht in het bestaan van de werking van universele wetten en de gulden snede. Ankh-Hermes 2009.

In dit toegankelijke en boeiende boek komen universele vragen ter sprake. Het begint met een soefiverhaal over een koning die met zijn

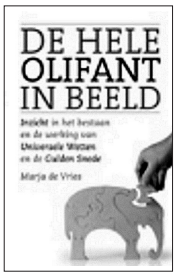

olifant door het land trekt, waarbij blinde mensen de olifant gaan betasten en ze allen een ander 'beeld' ervan blijken te hebben. Met deze metafoor geeft de schrijfster inzicht in de werking van het universum en biedt ze ook nog een kader aan om de verschillende aspecten van onszelf en de wereld om ons heen te kunnen plaatsen, met behoud van eigen oordeel. Hoe kunnen we de balans herstellen in onszelf, meer harmonie vinden in de wereld om ons heen? En hoe kunnen we het onderwijs in deze tijd transformeren, opdat het beter aansluit bij wie de hedendaagse kinderen in essentie zijn. Dit informatieve boek van deze autrice (celbiologe/ecologe) is een respectabele poging tot het formuleren van zeven universele wetmatigheden of principes (Hermes Trismegistus). Deze met elkaar samenhangende wetten zijn achtereenvolgens: die van de eenheid, de overeenstemming, trilling (en daarvan afgeleide wetten), polariteit, ritme, oorzaak en gevolg, culminerend in die van de dynamische balans. Via een indrukwekkend breed spectrum van essentiële inzichten uit oude wijsheidstradities en moderne (alternatieve) wetenschap – van (cel)biologie via bewustzijnsonderzoek tot en met kwantummechanica – illustreert en verdiept zij de basisstellingen die ze voor iedere wet formuleert. Daarnaast besteedt ze uitgebreid aandacht aan de Gulden Snede als universeel mechanisme voor het ontstaan van vorm, creatie en ruimtelijke groeipatronen (inclusief bewustzijnsgroei). De hele olifant in beeld is een synthese van de gemeenschappelijke inzichten van vele verschillende wijsheidstradities in de werking van de Universele Wetten en de Gulden Snede en de recente baanbrekende wetenschappelijke ontdekkingen die met deze eeuwenoude inzichten overeenstemmen. Hierdoor wordt in feite een geheel nieuw wereldbeeld zichtbaar en wordt het mogelijk om te begrijpen wat er nodig is om de balans te herstellen, zowel in onszelf als wereldwijd. Warm aanbevolen dit unieke en toegankelijke naslagwerk.

Rob Droog: Het model van Droog
P/a Zohra Noach Foundation 2009
Wie uit de strijd, het gevecht of de non-acceptatie met bijvoorbeeld verleden, ziekte, angst, schuldgevoel, twijfel, miskenning enz. wil stappen, kan in dit boek mogelijk een sleutel daartoe vinden. Het uit de strijd stappen is de eerste zet naar verwarring, verwarring is de eerste zet naar daadwerkelijke verandering.
"Het model van Droog is een boek waarin Rob Droog een model beschrijf dat hij in de afgelopen twintig jaar heeft ontwikkeld, omdat hij als therapeut en als maatschappelijk werker behoefte had aan een simpele en voor iedereen begrijpelijke uitleg over emoties, gevoelens en de diepste bewuste en onbewuste drijfveren van ons bestaan. Het moest ook een model zijn dat hij binnen een uur kon uitleggen aan iedereen die zijn praktijk binnenstapt. Rob Droog had hier behoefte aan, omdat werkelijke veranderingen in mensen slechts succesvol en van blijvende aard blijken te zijn als ook die bewuste en onbewuste drijfveren die daar een rol in spelen herkend, erkend, én bijgesteld kunnen worden. `Als de diepere drijfveren onaangetast blijven, zullen die uiteindelijk de gewenste en ingezette verandering ondermijnen en terugval is dan onvermijdelijk". Maar zijn voornaamste doel was een weg aan te bieden uit de strijd, zodat een werkelijke verdieping èn transformatie zou kunnen ontstaan van de drijfveren om überhaubt in strijd te zijn. Inspiratiebron voor Rob Droog is mede Zohra Noach- Hij is voorzitter van de Zohra Noch Foundation.

Don Campbell: Het Mozart effect.
Over de helende en stimulerende eigenschappen van muziek en de invloed ervan op de creativiteit en het leervermogen.Panta Rhei 2007
Van de Don Cambell die in new-agekringen, maar gelukkig ook daarbuiten al geruime tijd bekend is vanwege zijn verschillende cd's over het Mozart-effect, verschijnt nu ook de vertaling van zijn standaardwerk over de helende effecten en stimulerende eigenschappen van muziek en de invloed ervan op de creativiteit en het leervermogen (reeds in twintig talen vertaald). Hij bespreekt vanuit zijn ruime ervaring als musicus, muziektherapeut en pedagoog onderwerpen als positieve en negatieve effecten van klank en geluid. Het Mozart Effect (diens muziek blijkt volgens de Franse KNO-arts Alfred Tomatis vanwege zijn mengeling van uitersten mensen uit alle culturen het meest aan te spreken, dus ook het meest helend te werken) als medicijn, de stem, het verbeteren van creativiteit en leervermogen, het harmoniseren van lichaam en geest en muziek als brug tussen leven en dood. Hoewel onderzoekgegevens en casussen veelal Amerikaans zijn, brengt hij ook voor de leek vele universeel toepasbare inzichten en voorbeelden, inclusief oefeningen en een lexicon van klachten waarbij muziek 'spontane genezing' heeft bewerkstelligd. Achterin een lijst van Nederlandse en Engelse literatuur, muziekstukken en cd's, een verwijzing naar websites en een adreslijst. 'Het Mozart Effect' verscheen voor het eerst in 1997 en kreeg wereldwijd publiciteit.

Carroll Lee, Ton Kenyon, Judi Sion, Patricia Cori:
De grote transformatie. Petiet 2009.
De Grote Transformatie brengt veel bronnen van belangrijke informatie bijeen over de veranderingen die plaatsvinden in onze wereld, in onszelf, en de evolutie van bewustzijn die plaatsvindt tot het jaar 2012 en daarna. Het boek is een voortgangsrapportage uit het kwantumveld. Kryon zegt in een channeling: 'Je hoeft slechts met een spirituele intentie aanwezig te zijn, en het DNA-kwantumveld zal geactiveerd worden in je lichaam.' Nog tijdens ons leven kunnen wij meer veranderingen en vrede verwachten dan ooit tevoren, zelfs in het Midden-Oosten. En Kryon voegt daaraan toe: 'God is geen controlerende macht. Kijk naar de liefde in de dingen.'

Tom Kenyon, die de Hathors channelt, brengt ons in herinnering dat 'het de aandacht voor een gebeurtenis is die iets in ons bewustzijn brengt.' Over channeling zegt hij nuchter: 'vanuit een oogpunt van neuropsychologie is gechannelde informatie niets anders dan een bijzondere uiting van de mogelijkheden van onze hersenen, van onze geest.' De Hathors hebben een boodschap voor wat nu is en wat er gaat komen die zo simpel is dat we het zijn vergeten: zoek een manier om je leven te leven in vreugde en geluk. Patricia Cori, die informatie van de Hoge Raad van Sirius doorgeeft, herinnert ons dat de toekomst nooit vastligt en het verleden een illusie is – en voor iedereen anders.

Dit boek is een reisverslag over de versnelling van het kosmische bewustzijn waar de Maya's, de oude Egyptenaren, de Hopi, en vele anderen over vertellen. De bekende auteurs werken al vele jaren in het veld. Doorgaans heb ik het niet zo met gechannelde boeken, maar de psycholoog Tom Kenyon was kanaal tegen wil en dank en is daar ook heel nuchter onder.

Stefan Brönnle:
Intuitie, Empathie, Helderziendheid. Ankh-Hermes 2009
Iedereen kan leren zijn helderziende vermogen te ontwikkelen. Er zijn veel dingen, die we niet kunnen waarnemen, zoals infrarood, ultrageluid, röntgenstralen, het microscopisch kleine, maar die er desondanks wel zijn. Met dit boek wil de auteur leren de grenzen van onze waarneming te verleggen, grenzen die ons belemmeren onze buitenzintuiglijke vermogens te gebruiken. Op basis van wetenschappelijk onderzoek laat Stefan zien hoe de hersenen en onze zintuigen functioneren.

Daarnaast toont hij hoe de zintuiglijke waarnemingen worden verwerkt en ervaren en hoe ze zelfs kunnen vertekenen. Vervolgens behandelt hij subtiele vormen van perceptie, zoals helderziendheid, dromen en uittredingen. Dit praktische boek bevat oefeningen om waarnemingen te toetsen en te verscherpen, waardoor helderziende vermogens versterk zouden kunnen worden. De tijd ontbrak me die oefeningen te doen, maar ik ben er ook niet zo op uit om helderziend te worden.

Prenella: Sami, Het pad van de inca. Petiet 2009

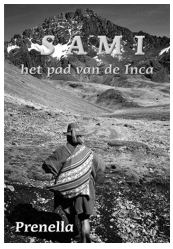

Het Inca-pad belichaamt de oude mystieke levensvisie van de Incabeschaving uit Zuid-Amerika. Een spirituele traditie waarin de interactie en de relatie met de wereld van de Levende Energie, de Kausay Pacha, centraal staat. Voor een Inca bestond elke vorm van materie uit twee lichamen: een stoffelijk en een onstoffelijk. Elk menselijk lichaam was voor een Inca omgeven door een energielichaam, dat de Inca's als een energiebel zagen. Deze perceptie hield niet op bij mensen, want voor hen had elke hoedanigheid van materie een energiebel. Mensen, dieren, planten en bomen, maar ook steden en landen, zijn omhuld met een energiebel, bestaande uit Kausay (Levende Energie).

Tijdens haar reis in de mystieke wereld van de Q'eros-indianen voelde Prenella zich geroepen om haar ervaringen te delen. Zij gelooft dat het leven één groot heilig spel is van geven en ontvangen, waarin